

અધ્યાત્મ

વર્ષ : ૨૧

મે-૨૦૦૦

અંક : ૮

*** કર્મો શા માટે? ***

કર્મોને એટલા માટે નથી કરવાનાં કે એમની મદદથી પરલોક અથવા જન્માંતરને સુધારી શકાય. પરલોકને અથવા જન્માંતરને સુધારવાની ભાવના-વૃત્તિ તથા પ્રવૃત્તિ છે તો સારી, પરંતુ એના કેફમાં પડીને અથવા એને આવશ્યકતાથી અધિક મહત્ત્વની માનીને આ લોકને અથવા વર્તમાન જીવન કે જન્મને અન્યાય નથી કરવાનો. આપણે ત્યાં ધર્મોનુષ્ઠાનને નામે પરલોકને તથા જન્માંતરને એટલું બધું મહત્ત્વ આપવામાં આવે છે કે એનો આધાર લેનાર વર્તમાન જન્મ કે જીવનને સુધારવાનો, સત્ત્વથીલ કરવાનો કે ઉદાત્ત બનાવવાનો વિચાર નથી કરતો. સઘળા પ્રયત્નો થરીરને છોડ્યા પછીની ગતિ પર જ કેન્દ્રિત કરવામાં આવે છે. એ હકીકતને આદર્શ ના કહી શકાય. જે સત્કર્મ કરવાનું છે તે આ જ જીવનમાં હ્રદય એવ કરવાનું છે અને આ જીવનને ઉપર ઊઠાવવા માટે જ કરવાનું છે. આ જીવનને અને જગતને સ્વસ્થ, સુખમય, સમૃદ્ધ, સમુન્નત અને શાંત બનાવવાની વૃત્તિ ને પ્રવૃત્તિનો પરિત્યાગ કદાપિ ના કરવો જોઈએ.

ઉપનિષદ જણાવે છે કે જીવવાની ઈચ્છા કરવી જોઈએ, મરવાની નહીં. જીવન જરૂરી છે. જીવન પ્રત્યે નિરાશ થવાથી અને અવજ્ઞાવૃત્તિ કેળવવાથી કશું જ નહીં વળે. જે જીવન ઈશ્વરે આપેલું છે તે ઈશ્વરને માટે અને ઈશ્વરની દૈવી હુનિયાને માટે વાપરવું જોઈએ. એની સફળતા તથા સાર્થકતા એમાં જ સમાયેલી છે. એવું જ જીવન શોભારૂપ છે જે ફૂલની પેઠે ક્ષેરમ આપે છે.

યોગેશ્વરજી

RNI No. 26/267/99 R-II

અધ્યાત્મ

આધ્યાત્મિક વિકાસની નવી જ કિતિજ ખોલવું ગુજરાતી માસિક છૂટક નકલ ૪-૦૦ વાર્ષિક લવાજમ દેશમાં રૂ. ૨૫-૦૦ વિદેશમાં રૂ. ૨૫૦-૦૦ (વિમાનથી)

- સંસ્થાપક પ. યુ. યોગેશ્વરજી સર્વમંગલ ચેરિટિબલ ટ્રસ્ટ (રજી. અમદાવાદ).
- તંત્રી-સંપાદક શ્રી નારાયણ હ. જાની.
- સહસંપાદક શ્રી નાનુરામ દુધરેજીયા, શ્રી મણિભાઈ સી. શાહ.
- પ્રકાશન અને પ્રાપ્તિસ્થાન 'અધ્યાત્મ' પ્લોટ નં. ૧૬૮૮ બી. સરદારનગર, ભાવનગર-૧.
- તંત્રી, મુદ્રક અને પ્રકાશક નારાયણ હ. જાની. ફોન : ૫૬૫૮૧૧
- મુદ્રણસ્થાન સંપ્રદાય પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ, પ૩/૫૪ સી ૧, બોરડીગેટ, ભાવનગર-૧.

લેખકોને નિમંત્રણ

- અધ્યાત્મમાં લેખો, ભજનો કે ગીતો મોકલાવવા લેખકોને નિમંત્રણ છે. અધ્યાત્મની ભાવનાને અનુરૂપ જ લેખો સ્વીકારવામાં આવશે.
- લખાણ કાગળની એક બાજુ ને સારા મોટા અક્ષરે લખેલું હોવું જરૂરી છે. બીજાં સામયિકોમાં પ્રસિદ્ધ થયેલ લેખોની નકલો ન મોકલાવવા વિનંતી છે.

'અધ્યાત્મ' અંગે સૂચનો

- ગ્રાહકોને ગ્રાહક નંબર સરનામા સાથે લખવામાં આવે છે તે નોંધી લેવો.
- 'અધ્યાત્મ' જો આપને ગમ્યું હોય તો આપના પરિચિત વર્ગમાં તેના ગ્રાહકો વધે તેવું આપ કરનાં રહેશે.
- 'અધ્યાત્મ' દર માસની ૧૭ તારીખે પ્રસિદ્ધ થશે. કોઈ કારણે એકાદ અડવાડિયા સુધી અંક ન મળે તો સ્થાનિક ટપાલ કચેરીમાં તપાસ કર્યા પછી અત્રે જણાવવું. સિલિકમાં હશે તો જરૂર મોકલી આપશે.
- પત્રલેખવહાર કરતી વખતે ગ્રાહક નંબર લખવાથી વધુ સરળતા રહેશે.
- 'અધ્યાત્મ' અંગે કોઈ સૂચનો કરવાના હોય તો નિઃસંકોચ કરવા અનુરોધ છે.
- દર મહિનાની તા. ૧૦ સુધીમાં જે ગ્રાહકોનાં નામ અત્રે મળી જાય, તેમને તા. ૧૭મી એ અંક રવાના કરવામાં આવશે.

અનુક્રમણિકા

શ્રી યોગેશ્વર કથામૃત	મા સર્વેશ્વરી	૩
સંકીર્તનનો પરમાનંદ	કલ્યાણ	૧૭
અખંડ પૂન આપણા જીવનમાં શું લાવી શકે?	નારાયણ હ. જાની	૨૯
નારદ ભક્ત સૂત્ર-૨	યોગેશ્વરજી	૩૧
Who Maa is to Me	Shipa Amin	૩૩
પૂ. મા મારે માટે શું છે?	તંત્રી	૩૫
Pujya Maa Sarveshwari	Rita Lad	૩૭
પૂ. મા સર્વેશ્વરી	તંત્રી	૪૦
અર્ધ અને અંજલિનું પુનઃ પ્રકાશન	તંત્રી	૪૧
કેલગેરીની મૌન સાધના શિબિર-(૨)	રાજુ યાત્રી	૪૨
કૃપાનિધિને	પૂ. મા સર્વેશ્વરી	૫૧
શ્રીભર્તૃહરિ વેરાગ્યશતક	યોગેશ્વરજી	૫૩
ચાલો પૂ. મા વિષે કંઈક જાણીએ	નારાયણ હ. જાની	૫૫
સવાલ પૂછે જીવ-જવાબ આપે શિવ	ડો. બી. જે. જાગણી	૬૧

મે : ૨૦૦૦

૩

અધ્યાત્મ

વરદ હસ્ત પ્રભુ તમારો, સદાય રહેજો જીવન સાહારો
-મા સર્વેશ્વરી

વર્ષ : ૨૧

મે-૨૦૦૦

અંક : ૮

શ્રી યોગેશ્વર કથામૃત

નોંધ : ૧ થી ૭ તારીખની નોંધ નથી.

મા સર્વેશ્વરી

સમંદરને પેલે પાર

પૂ. શ્રી યોગેશ્વરજીની ચોથી વિદેશયાત્રા નિમિત્તે વડોદરા અને સુરતમાં વિદ્યાય સમારંભ થયા. સંતપ્ત્રેમી ભાઈબેનોએ શુભેચ્છા-ભરી અંજલિ આપી. કેટલાક ભાઈબેનોએ પૂ. શ્રી યોગેશ્વરજીની સાથે સર્વેશ્વરી પણ આ યાત્રામાં જોડાય છે, તેથી એમને પણ અંજલિ આપી. વિદેશયાત્રાની વિસ્તૃત નોંધ સર્વેશ્વરી કરથે જ. એવી અપેક્ષા પણ જાહેરમાં વક્તાઓએ પ્રકટ કરી.

વડોદરાના યજમાન સ્વજન જેવા શ્રીજીભાઈ ગાંધીએ સ-પરિવાર પૂ. શ્રીને તથા સર્વેશ્વરીને મુંબઈ સુધી વિદાય આપવા પોતાની જ ગાડીમાં લઈ જવાનું નક્કી કર્યું. એ મુજબ સમયસર મુંબઈ આવી ગયા. અને શ્રી જીભાઈ ગાંધીના જ ગાંધી ઓઈલ

મીલના ફ્લેટમાં ઉતરવાનું બન્યું.

મુંબઈમાં પણ પૂ. શ્રી યોગેશ્વરજીનું ચાલકવૃંદ છે. તે સૌએ બે દિવસ સત્સંગ દર્શનનો લાભ લીધો. વળી રાજકોટના શ્રી શાંતિ-ભાઈ કનેરીયા અને પાલનપુરના ભાઈઓએ પણ અહીં લાભ લીધો. મુંબઈની સત્સંગની બેઠકમાં જાણીતા નવલકથાકાર શ્રી વિઠ્ઠલભાઈ પંડયાએ શુભેચ્છાભરી અંગલિ આપી, સૌની વિદાય લીધી.

તા. ૮-૮-૮૧, શનિવાર, શ્રાવણ સુદ આઠમ, ૨૦૩૭,
વિદેશયાત્રાનો પ્રથમ દિવસ.

તા. ૭-૮-૮૧ શુક્રવારે રાતે ૧૨ થી ૧ માં સ્નાન વગેરે નિત્યકર્મથી નિવૃત્ત થઈ દોઢ વાગ્યે વિમાની મથકે જવા પ્રયાણ કર્યું, ત્યારે શ્રી કુંદનબેન ગાંધીએ કુમકુમ તિલક કરી ફૂલ આપી વિદાય આપી. શ્રી જીતુભાઈનો પરિવાર, શ્રી કેલાસબેન જોષી, મુંબઈના સંતસેવામૃતિ શ્રી જી. વી. શાહ વગેરે પણ હાજર હતા. સમયસર વિમાની મથકે આવી ગયા.

પૂ. શ્રીનો સામાન કેટલો? એક નાની સુટકેશ, એક હેન્ડબેગ અને એક નાની થેલી-જેમાં પાસપોર્ટ અને જરૂરી કાગળો, ગીતા વગેરે, જેથી સામાન તરીકે સુટકેશ ને હેન્ડબેગ એરલાઈન્સને આપી દીધાં. હવે પૂ. શ્રીના હાથમાં એક નાનકડી કાળી થેલી અને સર્વેશ્વરીના હાથમાં એક નાની હેન્ડબેગ હતી.

ફરી એકવાર શ્રી જીતુભાઈ તથા શ્રી કુંદનબેને પૂ. શ્રી યોગેશ્વરજી અને સર્વેશ્વરીને સુખડના હાર આપી પ્રણામ કર્યાં. સમૂહમાં એક સ્મૃતિરૂપે તસ્વીર લેવડાવી. વિદાય વખતે શ્રી જીતુભાઈની દીકરી કલ્પુની આંખમાં આંસુ શરૂ થયાં. વડોદરાથી અમદાવાદ કે

સુરત પૂ. શ્રી જાત ત્યારે પણ કલ્પુનું હૈયું સંવેદન અનુભવે, ત્યારે આ તો વિદેશયાત્રા નિમિત્તે ચાર માસ જેટલા સમયગાળા માટે વિખૂટા પડવાનું હતું, જેથી સ્વાભાવિક રીતે કલ્પુના લાગણીશીલ હૈયાને દુઃખ થાય.

પૂ. શ્રીએ તેને કહ્યું : મોરબીમાં એક બેન જ્યારે જ્યારે અમે વિદાય થઈએ ત્યારે ત્યારે રડતાં, પણ હવે તે બેનનાં લગ્ન થઈ ગયાં. એટલે રડવાનું બંધ થયું, જેમ જેમ પ્રેમ વહેંચાવા માંડે, તેમ તેમ રડવાનું બંધ થઈ જાય.

પૂ. શ્રી અને સર્વેશ્વરીએ સૌની વિદાય લઈ લીધી. કસ્ટમમાં દાખલ થયાં. ટેબલો ઉપર જરૂરી કાગળો બતાવ્યા. જરૂરી કાગળો બતાવવાના ટેબલ પાસે એક સંતપુરુષે પાસે આવી પૂ. શ્રી યોગેશ્વરજીને પ્રણામ કર્યાં.

પ્રણામ કરી તેમણે પૂછ્યું : “આપ યોગેશ્વરજી?”

યોગેશ્વરજી : હા. આપનું શુભ નામ?

સંતપુરુષ : નડિયાદ, માઈ મંદિર.

યોગેશ્વરજી : તો આપ કેશવ ભવાની?

સંતપુરુષ : હા.

યોગેશ્વરજી : ક્યાં જાઓ છો?

સંતપુરુષ : લંડન ૪-૩૦ ની ફ્લાઈટમાં.

યોગેશ્વરજી : અમે ૪-૫૦ માં લંડન જનાર છીએ. વાતચીત પૂરી થઈ. છૂટા પડયા.

સલામતી વિભાગમાંથી પસાર થઈ પ્લેનમાં સીટનો નંબર મેળવી લીધો. એરપોર્ટના સીધા બંધ માર્ગે જ વિમાનમાં પ્રવેશવા-

નું બન્યું. કોઈ મોટું થિયેટર કે મોટો હોલ ખુરશીઓથી ભરાયેલો હોય એવો એ પ્લેનનો દેખાવ હતો. ૫૪૦ ની સીટના એ પ્લેનમાં ૩, ૪, ૩ ની અલગ અલગ જૂથમાં ખુરશીઓ હતી. મધ્યમાં બે અવરજવરના માર્ગ હતા, જેમ બસમાં હોય છે એ રીતે.

એર ઈન્ડિયાના એ પ્લેનનું નામ શાહજહાં. એનો ૧૧૧ નંબર હતો. ૨૮ ડી અને ૨૮ ઈ નંબરની સીટ ઉપર બેઠક લીધી. સીટની ઉપર લાઈટ, ઠંડી હવા, ગરમ હવા માટેના બે બટનો દેખાતાં હતાં. વળી સામાન મૂકવા છત ઉપર નંબરવાળાં ખાનાં પણ હતાં. સામાનમાં થેલી ને હેન્ડબેગ જ હતી. જેથી તે વસ્તુઓ પગ પાસે જ મૂકી દીધી.

૨૮ એફની સીટ ઉપર એક ગુજરાતીબેન જ બેઠાં હતાં. તે બેને પૂ. શ્રી યોગેશ્વરજીને અને સર્વેશ્વરીને જોઈ સંતોષ વ્યક્ત કરતાં કહ્યું : ભગવાને મારી પ્રાર્થના સાંભળી. હું પ્રથમવાર જ લંડન જાઉં છું. કોઈ ગુજરાતી સંગાથ મળી જાય તો સારું. એવી જ હું પ્રાર્થના કરતી હતી.

તે બેનના પતિનું તાજેતરમાં જ મૃત્યુ થયું હતું. જેથી તેઓ તે આઘાતમાંથી મુક્ત થઈ શક્યાં ન હતાં. તેમનું મન ખૂબ ખૂબ અસ્વસ્થ હતું. માર્ગમાં તેમને બને એટલી ધીરજ ને શાંતિ આપવાના પ્રયત્ન સર્વેશ્વરીએ કર્યાં.

મુંબઈથી લંડન ૭૫૮૩ કિલોમીટર દૂર આવેલું છે. આ અંતર હવાઈમાર્ગનું છે. મુંબઈથી તા. ૮ મીએ સવારે ૫-૨૦ મિનિટ શાહજહાં ઉપડ્યું.

પૂ. શ્રીએ તરત જ પોતાની માળા હાથમાં લીધી. પરમ પૂજ્ય જ્યોતિર્મયી માતાજીના સ્વર્ગવાસ પછી દરરોજ ૧૦૦ માળા

ગણીને જપ કરવાનો પૂ. શ્રી યોગેશ્વરજીનો નિયમ છે. સર્વેશ્વરીએ પણ થોડા જપ કરીને, સરળગીતાનું આખું પારાયણ શરૂ કર્યું. વચ્ચે વચ્ચે થોડી જરૂરી વાતો પણ થતી રહી.

૮-૪૫ મિનિટે મધ્યપૂર્વના દેશોનું કુવેતનામના શહેરનું એરપોર્ટ આવ્યું. ત્યાં એર ઈન્ડિયાના આ શાહજહાં વિમાને એક કલાક માટે ઉતરાણ કર્યું. તે દરમ્યાન વિમાનનો કર્મચારીવર્ગ બદલાઈ ગયો.

મુંબઈથી ઉપડ્યા ત્યારે સૌની સાથે પૂ. શ્રીએ પણ ઓરેન્જ જ્યુસ લીધું. વળી સૌને નાસ્તો અપાયો ત્યારે પૂ. શ્રીએ દૂધ લીધું. સૌને ભોજન અપાયું તે ભોજન અને સૌને અપાયેલો નાસ્તો લેવાની જરૂર ન પડી. સ્વચ્છતાની દૃષ્ટિએ તે યોગ્ય ન હતું.

કુવેતમાં જ્યારે સવારે ૬-૦૦ વાગ્યા હતા ત્યારે ભારતની ઘડિયાળમાં સવારે ૮-૪૫ થયા હતા. એક કલાકના રોકાણ બાદ ફરી ઉડુયન શરૂ થયું. મુંબઈથી કુવેત ૨૮૩૨ કિલોમીટર દૂર હતું. અહીંથી હવે દૂર દૂર સુધી પશ્ચિમની દુનિયામાં આગળ ને આગળ મુસાફરી શરૂ થઈ.

વિમાનના માઈક પરથી જાહેરાત થઈ કે હવે આ પ્લેન સીધું જ લંડન જઈ રહ્યું છે, અને તે દરમ્યાન આ પ્લેન વીસ હજાર ફૂટ, કોઈકવાર પચ્ચીસ હજાર ફૂટ, કોઈકવાર ત્રીસ કે પાંત્રીસ હજાર ફૂટ ઊંચું ઊડશે. આ પ્લેન ઓસ્ટ્રીયા, જર્મની, અને બલ્ગેરિયા દેશ ઉપરથી પસાર થશે.

અને સાથે જ હવે લાંબી કંટાળાજનક સફર શરૂ થઈ. બેસવાની ખુરશી પ્રમાણમાં નાની હોય છે એટલે એમાં પૂરતો આરામ ક્યાંથી મળે?

પૂ. શ્રી યોગેશ્વરજીની માળા પૂરી થઈ. થોડીવાર આંખ મીચી આરામ કરતા જણાયા. સર્વેશ્વરીએ ૧૮ અધ્યાય ગીતાના વાંચ્યા. વળી પૂ. શ્રીએ પોતાનું 'કળીમાંથી ફૂલ' નામના પુસ્તકની પ્રેસકોપી ઉપર નજર નાંખી, પછી આરામ કર્યો.

વિમાન જ્યારે પ્રસિદ્ધ 'ઈંગ્લીશ ચેનલ' ઉપરથી ઊડી રહ્યું હતું ત્યારે તેની જાણ માઈક ઉપરથી કરવામાં આવી. હવે લંડન નજીક છે. લંડનનું હવામાન ઠંડું નથી, સારું છે એવી પણ જાહેરાત થઈ.

જાહેરાત બાદ લગભગ બે કલાક પછી શાહજહાંએ લંડનના હીથ્રો નામના એરપોર્ટ ઉપર ઉતરાણ કર્યું. ત્યારે ભારતની ઘડિયાળમાં સાંજે ૪-૩૦ થયા હતા. એટલે કે લગભગ ૧૧ કલાકની આ લાંબી યાત્રાનો અંત આવ્યો. અને તે સમયે લંડનની ઘડિયાળમાં બપોરે ૧૨ વાગવાની તૈયારી હતી.

હીથ્રો એરપોર્ટ ખૂબ વિશાળ છે. દરેક પ્લેન એરપોર્ટના અંદરના સ્થાન સાથે જોડી દેવામાં આવે છે. જેથી આવનારને લંડનની ધરતીનાં દર્શન ન થાય. પ્લેનમાંથી જ સીધા માળ ઉપરની કસ્ટમ વિભાગની કચેરીમાં જવાનું બને છે. લાંબા ઈલેક્ટ્રીક-માર્ગ ઉપર ઊભા રહી જવાનું જેથી વિના પરિશ્રમે તે કચેરીના માર્ગે આવી શકાય.

એ કસ્ટમની ઓફિસમાં ફરીથી એક ફોર્મ ભરીને આપવાનું હોય છે. જેમાં નામ, જન્મતારીખ, કયા પ્લેનમાં આવ્યા, અહીં ક્યાં જવાના છો? વગેરે વિગતો ભરવાની હોય છે. તે ફોર્મ લઈને અંદરના ભાગમાં જવાનું હોય છે. જ્યાં એક સાથે ૩૦, ૩૫ જેટલાં ટેબલો ઉપર કામ શરૂ થઈ જાય છે. જેથી થોડીવારમાં જ

મુસાફરોનું કામ થઈ જાય છે. દરેક મુસાફરને નંબર પ્રમાણે કોઈ એક ટેબલ ખાલી થતાં ત્યાં મોકલવામાં આવે છે. જ્યાં પાસપોર્ટ, ટિકીટ વગેરે જોઈને ઈંગ્લેન્ડમાં પ્રવેશ મેળવવાની અને રહેવા માટેની પરવાનગીની વિધિ થાય છે.

પૂ. શ્રી પાસે અમેરિકામાં પ્રવેશ થઈ શકે એવા વીસા હતા જેથી ઈંગ્લેન્ડ ઉતરવામાં વાંધો ન આવે એવો એઓશ્રીને ચોક્કસ ખ્યાલ હતો. ટેબલ ઉપર જરૂરી પ્રશ્નો પૂછાયા. ઈંગ્લેન્ડમાં પ્રવેશવા સ્પોન્સર લેટર જરૂરી હતો. પૂ. શ્રી યોગેશ્વરજીએ ૧૯૭૮ નો જૂનો સ્પોન્સર લેટર હતો તે રજૂ કર્યો તે અને અમેરિકાના વીસા તેમ જ રિટર્ન ટિકિટો જોઈને દસ મિનિટમાં ઈંગ્લેન્ડમાં પ્રવેશ કરવાની અને રહેવાની પરવાનગી મળી ગઈ. અને તે પૂ. શ્રીના કથા મુજબ બે માસ રહેવાની પરવાનગી મળી ગઈ.

તે કાર્યવાહી પૂરી થતાં માળ ઉપરથી નીચે આવવાનું બન્યું. જ્યાં નીચે બાર જેટલા પ્લેટફોર્મ ઉપર ઈલેક્ટ્રીક ચેઈન સામાન સાથે ફરતી હતી. દરેક પ્લેટફોર્મ ઉપર નંબર સાથે પ્લેનની માહિતી હતી. એર ઈન્ડિયાનો સામાન બાર નંબરના પ્લેટફોર્મ ઉપર આવી ગયો હતો. અમને શોધતાં ખાસ વાર ન લાગી. દરેક પ્લેટફોર્મ ઉપર એર ઈન્ડિયા, પાન અમેરિકન, બ્રિટીશ એરવેઝ વગેરેની ચોક્કસ નામ ને નિશાની હતી. જુદા જુદા પ્લેટફોર્મ ઉપર જુદાં જુદાં પ્લેનનો સામાન ઉતરતો હતો. હીથ્રો એરપોર્ટ ઉપર દરરોજનાં બારસો જેટલાં વિમાનો ઉતરે છે. છતાં વ્યવસ્થા ખૂબ સરસ અને ઝડપી તથા ચોક્કસ હતી.

દરેક પ્લેટફોર્મ પાસે સામાન માટેની હાથલારીઓ મોટી સંખ્યામાં હતી. એટલે તેમાંથી દરેક મુસાફર લારી લઈ, સામાન મૂકીને આગળ ચાલતો હતો. એક હાથલારીમાં સર્વેશ્વરી સુટકેશ,

હેન્ડબેગ, થેલી વગેરે મૂકી પૂ. શ્રીની પાછળ ચાલે છે. પૂ. શ્રીની ઈંગ્લેન્ડની ત્રીજી યાત્રા હતી, જેથી એ અંગે કશું અજાણ્યું ન લાગ્યું.

સામાન લઈને બહાર નીકળવાના બે વિભાગ હતા. એક વિભાગમાં સામાનમાં વાંધાજનક વસ્તુઓ જકાતવાળી વસ્તુ હોય તો ત્યાં લાલ લાઈટથી સૂચના લખી હતી. બીજા વિભાગમાં લીલી લાઈટ હતી. જ્યાંથી વાંધાજનક વસ્તુ સામાનમાં ન હોય તેવા મુસાફરો જઈ શકે. માનવજાતની પ્રામાણિકતા ઉપર એ વિશ્વાસ મૂકાયો છે, એની પ્રતીતિ ઈંગ્લેન્ડની ધરતી ઉપર થઈ. મુસાફરોએ પોતે જ પ્રામાણિક બની જવાનું રહે છે. કદાચ મુસાફર અપ્રામાણિક બનીને લીલી લાઈટવાળા સામાન્ય વિભાગમાંથી પસાર થાય અને ત્યાંના અધિકારીઓને શંકા જાય ને સામાન ચેક કરે તો ભારે દંડની સજા પણ મળી જાય.

સામાન્ય વિભાગમાંથી પૂ. શ્રી યોગેશ્વરજી સાથે સર્વેશ્વરી પસાર થઈ ગયાં. વળી પેલા બેનને પણ બનતી મદદ કરી, તો તે બેન પણ સાથે જ બહાર આવ્યાં.

એરપોર્ટના બહારના વિભાગમાં જ્યારે આવવાનું બન્યું ત્યારે મુસાફરોને લેવા આવનાર ભાઈબેનોની લાંબી કતાર જેવા મળી. બે એક ભાઈઓના હાથમાં બોર્ડ પણ જેવા મળે છે. એ બોર્ડ પર નામ વાંચવા મળ્યું. વિમાનમાંથી આવનાર ભાઈ અને લેવા આવનાર ભાઈ બંને અજાણ્યા હોય તો આ રીતે બોર્ડ ઝિંચુ કરી એક-મેકને ઓળખી લેવાની એ રીત હોય એવું લાગ્યું.

એરપોર્ટની અંદર અને બહાર ગુજરાતી, પંજાબી, યુરોપિયન, અમેરિકન વગેરે વિવિધરંગી પ્રજાનાં દર્શન થતાં હતાં. પુષ્કળ

ભીડ હતી. જેમ સ્ટેશન ઉપર ગાડી આવે ત્યારે લેવા આવનારાઓ આનુરતાથી રાહ જોતા ઊભા હોય એવું એ દૃશ્ય હતું.

એ મોટી ભીડ પાસેથી વિમાનમાંથી આવનાર દરેક મુસાફર પસાર થાય એટલે જે જે પરિચિત હોય તે તે તેમની પાસે પહોંચી જાય. યુરોપિયન કે અમેરિકન એકમેકને મળે ત્યારે હસ્તધૂનન સાથે મોં ઉપર ચુંબન કરીને આવકારતા જેવા મળ્યા. એ રીત-ભાત જોનારને સંસ્કારી અને સ્વચ્છ ન પણ લાગે, પણ સુધરેલા જગતમાં સૌ આવકારની એ રીતને શ્રેષ્ઠ ગણતા લાગે છે.

સામાન સાથે બહાર જવાનું બન્યું ત્યારે લંડનથી ૧૦૦ માઈલ દૂર રગબીથી લેવા આવનાર ભાઈઓ ન દેખાયા. પણ પછી થોડી જ વારમાં તેઓ આવી ગયા. તે ભાઈઓએ પૂ. શ્રીને નીચા નમી પ્રણામ કર્યાં. સર્વેશ્વરીને પણ તે ભાઈઓએ નીચા નમી પ્રણામ કર્યાં અને ફૂલોના હાર અર્પણ કર્યાં.

સર્વેશ્વરી પ્રથમવાર ઈંગ્લેન્ડ આવે છે, છતાં તેમનું આ પ્રકારનું સ્વાગત નવાઈ પમાડે તેવું હતું. 'અધ્યાત્મ' માસિકથી તે ભાઈઓ પરિચય પામ્યા હોય એ સ્વાભાવિક છે.

વિમાનમાં પેલા ગુજરાતીબેન બહાર આવ્યાં પણ તેમને લેવા જ કોઈ આવ્યું ન હતું. જેથી પૂ. શ્રી ને સર્વેશ્વરી સાથે તે બેન પણ રગબી આવશે અને ત્યાંથી તેમની દીકરીને ઘરે ભમિગહામ મૂકી આવશે એવો નિર્ણય લેવાયો. તે બેન ઘણી બેચેની અનુભવતાં હતાં. બને એટલી શાંતિ ને ધીરજ ધરવાના પ્રયત્ન સૌએ કર્યાં.

એરપોર્ટની બહાર લાંબા માર્ગે નીચે ભોંયરા જેવા વિભાગમાં જવાનું બન્યું, જ્યાં કાર પાર્કિંગની સગવડ હતી. કોઈ પણ વ્યક્તિ

પોતાની કાર ત્યાં પાર્ક કરવા આવે ત્યારે મુખ્ય દરવાજા ઉપર એક લાકડાનો લાંબો ટુકડો અર્ધો રોડ બંધ થઈ જાય એ રીતે ગોઠવાઈ જાય. ત્યાંની કેબીનમાંથી ગાડીમાં બેઠા બેઠા જ એક કાર્ડ બહાર નીકળે જેના ઉપર સમય ને નંબર લખાયાં હોઈ તે કાર્ડ ગાડી ચલાવનાર લઈ લે એટલે પેલો લાકડાનો ટુકડો ખસી જાય ને ગાડી પાર્કિંગ વિભાગમાં દાખલ થાય. હજારો ગાડી ત્યાં પાર્ક થઈ શકે. બે કલાકથી વધુ પાર્ક કરવાનો ચાર્જ બે શિલિંગ જેટલો હતો.

જ્યાં ગાડી પાર્ક કરી હતી ત્યાં સુધી પાકા રસ્તા હતા. ત્યાં સુધી સામાનની હાથલારી વિનામૂલ્યે લઈ જઈ શકાય. ગાડીમાં સામાન ગોઠવી દીધા પછી તે હાથલારી ત્યાં જ છોડી દેવાની હોય છે. અહીં મજૂરો કે નોકરો હોતા જ નથી. જાતે જ બધાં કાર્યો કરવાનાં જેથી યાંત્રિક સગવડો ઘણી જેવા મળે છે.

ગાડીમાં પૂ. શ્રી માટે આગળની સીટ ઉપર રેશમી ગાલીચો પાથરવામાં આવ્યો હતો. એ રેશમી આસન સંતો પ્રત્યેની આદર-ભાવનાનું સૂચક હતું.

ગાડીમાં સૌ બેઠા પછી ગાડી લંડનના હીથ્રો એરપોર્ટ ઉપરથી બહાર નીકળી, ત્યાં જ બે માર્ગ આવ્યા. લંડન શહેરમાં જવાનો અને લંડનની બહારના શહેરોમાં જવાનો. ગાડીને રીપેરીંગ માટે લંડનના માર્ગે વેમ્બલી વિસ્તારમાં લઈ જવામાં આવી. વેમ્બલી વિસ્તારમાં ગુજરાતીઓની દુકાનો અને ગુજરાતી ભાઈબેનો રોડ ઉપર પણ ચાલતાં જેવા મળ્યાં. સુરત કે વડોદરાનું કોઈ બજાર હોય એવું તે દૃશ્ય હતું.

રસ્તાઓ સ્વચ્છ અને પહોળા હતા. એક સાથે ત્રણ ગાડી

જઈ શકે ને ત્રણ ગાડી આવી શકે. રોડ ઉપર ત્રણ વિભાગો સંકેદ લાઈનથી છૂટા પડતા હતા. વચ્ચે વચ્ચે ચોથો વિભાગ પણ આવતો હતો. જ્યાં ગાડી બગડે તો અથવા કંઈક કારણસર ગાડી ઊભી રાખવી હોય તો ત્યાં જ ઊભી રાખવાની સગવડ જેવા મળી. રસ્તા ઉપર ખૂબ જ મોટા ભૂરા રંગના માઈલ બતાવતા અને શહેરના નામ સૂચવતાં બોર્ડ જેવા મળે. જે બોર્ડ સ્કૂલ કોલેજમાં બ્લેકબોર્ડ હોય તેનાથી ચારગણાં મોટા હતાં.

સુંદર, સ્વચ્છ અને પહોળા માર્ગે થઈ ગાડી રગ્બીનામના શહેરમાં આવી ગઈ. શહેરમાં પ્રવેશતાં જ ગાડીની ગતિ ૩૦ કે ૪૦ કરવાની સૂચના વાંચવા મળી.

બુડસ્ટ્રીટના એ મકાનમાં શ્રી કલ્યાણ પ્રાર્થના મંદિરના પ્રમુખને ત્યાં પ્રથમ જવાનું બન્યું. રગ્બીના પ્રેમી ભાઈબેનો ત્યાં પૂ. શ્રી યોગેશ્વરજીના સ્વાગતની રાહ જોતાં બેઠા હતાં.

જ્યારે યજમાનના ઘરમાં પ્રવેશ થયો ત્યારે સૌએ સદ્ગુરુ દેવ કી જય, અંબે માતકી જય બોલાવી બેઠકના ઓરડામાં એક સોફા ઉપર સુંદર ચોરસો પાથર્યો હતો ત્યાં પૂ. શ્રી બેઠા પાસે સોફાની બીજી બેઠક ઉપર સર્વેશ્વરી બેઠાં. પ્રથમ યજમાન પ્રમુખ ભાઈશ્રી અંબાલાલભાઈ અને તેમનાં ધર્મપત્ની શ્રી મણિબેને ચંદન, કંકુ ને ફૂલથી સાષ્ટાંગ પ્રણામ કરી બંનેનું સ્વાગત કર્યું. પછી સૌ ભાઈબેનોએ વારાફરતી ફૂલો અર્પણ કરી ચંદનતિલક કરી પ્રણામ કર્યાં. એ પ્રસંગની તસવીરો પણ લેવામાં આવી.

સૌ ભાઈબેનોને મળી પૂ. શ્રીએ આનંદ વ્યક્ત કર્યો અને સાથે જ પરમ પુણ્ય જ્યોતિર્મયી માનાનું સ્મરણ કરી તેમની થોડી વાતો કરી. સર્વેશ્વરીના ત્યાગની થોડી વાતો કરી. પૂ. શ્રીને આગલ

કરી દૂધ આપવામાં આવ્યું. સર્વેશ્વરીએ થોડું જ દૂધ લીધું. ત્યાર-
બાદ મુંબઈ શ્રી જી. વી. શાહને અહીં સલામત રીતે આવી ગયાનો
સંદેશો મોકલ્યો.

વિમાનમાં સાથે થઈ ગયેલાં પેલાં બેનની દીકરીને બમિગ-
લામ ખબર કરવામાં આવી. તે બેનને ખૂબ મોડી ખબર પડી.
ભારતથી કરેલો ટેલિગ્રામ લંડન વિમાન આવી ગયા પછી મળ્યો
તેથી તે બેન રગબી આવીને પેલા બેનને લઈ ગયાં.

દૂધ પીધા પછી બે કલાક આરામ કરવામાં આવ્યો. આઠ
વાગ્યે પૂ. શ્રી યોગેશ્વરજીનું તથા સર્વેશ્વરીનું વિધિસર પૂજન
કરવાની ઈચ્છા યજમાન શ્રી અંબાલાલભાઈની હતી, જેથી તેમના
આગ્રહને વશ થઈ તેમના ઘરના દેવસ્થાનના પવિત્ર ઓરડામાં
જવાનું બન્યું. ત્યાં મા ભગવતીની પવિત્ર મૂર્તિ ૧૯૫૮ થી એમણે
સ્થાપેલી છે. અને તે નાનકડા મંદિરની સામે બે આસનો ઉપર
બેસવાનું બન્યું. શ્રી અંબાલાલભાઈએ પૂ. શ્રીનું ચરણ પ્રક્ષાલન
કરી દીપક ને ફૂલહાર અર્પણ કર્યાં. સર્વેશ્વરીને ચંદન તિલક કરી
ફૂલહાર અર્પણ કર્યાં. બંનેને સાષ્ટાંગ પ્રણામ કર્યાં. પૂ. શ્રીની
આરતી ઉતારી પૂજનવિધિ પૂર્ણ કરી.

પછી દેવસ્થાનમાં જ પૂ. શ્રીએ અને સર્વેશ્વરીએ બટાટા-
પોઆનો નાસ્તો લીધો. આજનું ભોજનકે જે ગણોતે એ જ હતું.

પૂ. શ્રીનો ઉતારો ક્રીમબલી રોડ ઉપર આવેલા શ્રી કલ્યાણ
પ્રાર્થના મંદિરની ઉપરના નિવાસસ્થાનમાં રાખવામાં આવ્યો હતો.
જે વુડસ્ટ્રીટથી નજીક જ હતો.

આજે શનિવાર. દર શનિવારે રગબીનું કલ્યાણ ભજનમંડળ
મંદિરમાં સમૂહ ભજનકીર્તન કરે. મંદિરની સાથે જ નાનકડો

હોલ હતો જ્યાં ભજનકીર્તન ચાલુ હતું. પૂ. શ્રીની બેઠક મંદિરના
મુખ્ય સિદ્ધાસન પાસે જ રાખવામાં આવી હતી. એની પાસે જ
એક નીચે બેઠક ઉપર સર્વેશ્વરી બેઠાં. ભજન પૂરું થતાં પ્રમુખે
પ્રાસંગિક બે શબ્દો કહી સ્વાગત કર્યું અને પૂ. શ્રીને કંઈક કહેવા
માટે વિનંતિ કરી.

પૂ. શ્રીએ પોતાના વાર્તાલાપમાં જણાવ્યું કે ત્રણ વરસ ઉપર
અમે રગબી આવ્યા હતા ત્યારે માતાજી મારી સાથે હતાં. ઈશ્વરની
ઈચ્છા પ્રમાણે માતાજીનો સ્વર્ગવાસ થયો. દરેક જીવ રીટર્ન ટિકિટ
લઈને જ આવે છે. જન્મે તે જાય ને જાય તે વળી જન્મે એ ક્રમ
ચાલ્યા જ કરે છે. કળીયુગમાં પ્રભુની કૃપા મેળવવા કીર્તન, નામ-
સ્મરણ એ ઉત્તમ સાધન છે.

વાર્તાલાપમાં પૂ. શ્રીએ અંબાજીના સ્થાનમાં ખોવાયેલી ટિકિટ
ફરી મળ્યાનો પ્રસંગ અને ઘરની મોટરમાં અંબાજીથી આબુ
જવાનો અનુભવ કહી સંભળાવ્યો. સર્વેશ્વરીનો પરિચય પણ આપી
એક ભજન ગવડાવવાની સર્વેશ્વરીને સૂચના થઈ. જેથી સર્વેશ્વરી-
એ એક ભજન ગવડાવ્યું.

અગિયાર કલાકની લાંબી યાત્રાનો થાક હજી ઉતર્યો ન હતો
જેથી વાર્તાલાપ ને ભજન પછી તરત જ ઉપરના નિવાસસ્થાનમાં
આવી ગયાં.

એ નિવાસસ્થાનમાં બે ઓરડા. સંડાસ બાથરૂમની સગવડ.
વળી ઓરડામાં ઠંડીથી રક્ષણ મેળવવા ગેસનાં હીટરો હતાં. આખાપે
મંદિરને, દાદરને, અરે સંડાસ અને બાથરૂમને પણ કારપેટથી
સજ્જ થયેલું જોવા મળ્યું. આ શાંત અને સ્વચ્છ વિસ્તારમાં
આવેલા એ નિવાસસ્થાનમાં આરામ કરતાં પહેલાં આવતીકાલ

માટે યોગ્ય સૂચનાઓ આપવામાં આવી. મંદિરના સંચાલક ભાઈ-ઓએ પ્રણામ કરી જય અંબે કહી વિદાય લીધી.

વિદેશની ધરતી ઉપરનો આ પ્રથમ દિવસ આ રીતે પરિ-સમાપ્તિ ઉપર પહોંચ્યો ત્યારે ભારતની ઘડિયાળમાં સવારે લગભગ ત્રણ વાગવાની તૈયારી હશે. અહીં ઈંગલેન્ડની ઘડિયાળમાં રાત્રે ૧૧-૩૦ થઈ ગયા હતાં.

(ક્રમશઃ)

પૈસાને, ધનને ભેગું કરતાં કરતાં ભારે પરિશ્રમ કરવો પડતો હોય છે. પણ જો એને વેડફી નાંખવો હોય તો હજારો સાધનો છે. એવું જ આત્મિક સંપત્તિનું પણ છે તેથી સાધકે હર ક્ષણે સાવધ રહેવું જરૂરી છે.

યોગેશ્વરજી

ધ : ૪૬૩૪૩૧

ઓ. : ૩૬૨૪૩૭

: ૪૮૦૪૨૮

: ૩૬૦૩૭૬

ખેતીની સિચાઈ માટે વિશ્વસનીય એન્જીન

“સનવાન” તથા “ચંદન”

૬, ૮ તથા ૧૦ હો. પા

-: બનાવનાર :-

કનેરીયા એન્જીનીયરીંગ વર્ક્સ

૧/૪, ભક્તિનગર ઈન્ડસ્ટ્રીઅલ એસ્ટેટ, રાજકોટ-૩૬૦૦૦૨

સંકીર્તનનો પરમાનંદ

કલ્યાણ

પ્રેમાર્દ બની પોકાર કરી,
જલદી લેજે એને નિરખી !
જોજે એની કદિયે તજતો અનુરક્તિ
નું કરી લે પ્રભુભક્તિ.

તા. ૧૬ માર્ચથી એપ્રિલ ૨૦૦૦ ના અંતસુધી પૂ. શ્રી માએ સ્વર્ગારોહણના પરમતીર્થમાં પ્રેમભક્તિનો અનુપમ અહાલેક જગાવ્યો. સહજલીલાઓદ્વારા એટલી તો અનેરી સહજ સાધના બાળકો પાસે કરાવી લીધી કે બાળકોને ખબર પણ ન પડી કે અમે સાધનાનો ભાર લઈને પ્રભુપંથે ચાલી રહ્યા છીએ.

પૂ. શ્રી માનું સાન્નિધ્ય એટલે જાણે પરમાનંદની લેલી ! પૂ. શ્રી માના સાન્નિધ્યમાં વાત્સલ્યવર્ષા સહજ થયા કરે અને બાળકો સ્નાનનો આનંદ માણ્યા કરે. આ પ્રેમાનંદની મસ્તી સવારના છ થી રાતના દશ વાગ્યાસુધી સૌ બાળકો માણ્યા કરે. ક્યાંય થાક નહિ, ક્યાંય કંટાળો નહિ. સાંજ પડ્યે બાળકો જાણે હળવાકૂલ થઈ જાય ! પૂ. શ્રી માનું વાત્સલ્ય જ એવું કે ઉષાથી સંધ્યાસુધી આનંદ-ઝરણું કિલોલતું વહ્યા કરે.

પૂ. શ્રી માના નિવાસ દરમ્યાન સ્વર્ગારોહણ સતત નામ-સ્મરણથી ગૂંજતું રહે છે. આ વખતે વિવિધ કાર્યક્રમોમાં પૂ. શ્રી માએ સરસ શિરમીર કાર્યક્રમ બાળકોને આપ્યો હોય તો ને હતો એક અઠવાડિયાસુધી દરરોજ બાર કલાકનો અખંડ ધૂનનો કાર્યક્રમ ! એ ધૂન પણ એક જ મંત્રની.

ૐ નમો ભગવતે યોગેશ્વરાય.

આપણે અહીં દૈનિક ધૂનની દિનચર્યાની યાત્રા માણી લઈએ. તા. ૩૦, માર્ચના રોજ સવારે કુટિયાપર ધ્વજરોહણના કાર્યક્રમ સાથે ૨૪ કલાકની અખંડ ધૂનનો કાર્યક્રમ શરૂ થઈ ગયો છે. આ રોજ પાવનતીર્થ સમી કુટિયા છે, જ્યાં પૂ. શ્રી માએ અનેક અનુષ્ઠાનો, તપ અને વ્રતથી આ ભૂમિને પાવન કરી છે. દિવસ અને રાત બંબે કલાકની પાળીમાં જુદી જુદી મંડળીઓ પૂ. શ્રી માએ ગોઠવી છે. સવારની પહેલી બેઠકમાં પૂ. શ્રી માએ હાજરી આપીને બાળકોને ઉત્સાહિત કર્યાં.

ચોવીસ કલાકની અખંડધૂનમાં બાળકોએ અનેરી મસ્તી અને ઉત્સાહના દર્શન કરાવ્યાં. તેથી પૂ. શ્રી મા બહુ પ્રસન્ન થયાં. બાળકોના ઉત્સાહથી પ્રેરાઈને તા. ૩૧-૩ થી ૬-૪ સુધી બાર કલાકની અખંડ ધૂનનો કાર્યક્રમ પૂ. શ્રી માએ ઘડી કાઢ્યો. બાળકોએ પણ ખૂબ જ ભાવ અને ઉત્સાહથી ધૂનના કાર્યક્રમને વધાવી લીધો.

કુટિયાના પાવન તીર્થમાં જ ધૂનનો કાર્યક્રમ રાખવામાં આવ્યો હતો. દરરોજના નિયમિત પ્રણામોનો કાર્યક્રમ પણ કુટિયામાં જ રાખવામાં આવ્યો હતો. પ્રણામો પછી પૂ. શ્રી મા ધૂનની પહેલી બેઠકમાં હાજર રહી દર્શનનું સૌભાગ્ય બાળકોને આપતાં. પૂ. શ્રી માના દર્શન માણતાં માણતાં ભાવવિભોર બનીને બાળકો ધૂનની હેલી મચાવતા. સાનેય દિવસસુધી પ્રણામો પછી પૂ. શ્રી મા સંકીર્તનની બેઠકમાં બિરાજતાં. બાળકો પૂ. શ્રી માના પ્રકટ સ્વરૂપ આગળ પોતાના હૃદયના ભાવોને મંત્રગાનદ્વારા વ્યક્ત કરવામાં અનેરી મસ્તી અનુભવતા પ્રભાતના પહોરમાં બાળકોના રોમેરોમ-

માંથી ઊઠતો મંત્રધ્વનિ સ્વર્ગારોહણને પવિત્ર આંદોલનોથી ભરી દેતો. પહેલી બેઠકનું નામસ્મરણ પૂ. શ્રી માની પ્રત્યક્ષ હાજરીમાં એટલું તો પ્રેમભર્યું બનતું કે તે સાંભળવા જાણે સ્વર્ગારોહણના આકાશમાં દેવો અને સિદ્ધપુરુષો હાજર થઈ જતા. પ્રભાતમાં પૂ. શ્રી માનું પ્રત્યક્ષ દર્શન અને એ દર્શનમાં પ્રકટી રહેલા પ્રભુને પ્રસન્ન કરવામાં બાળકો કોઈ કસર બાકી રાખતા નહીં. જાણે હૃદય નીચોવીને સ્મરણનો અર્ધ પૂ. શ્રી માના શ્રી ચરણોમાં ધરી દેતા.

‘ૐ નમો ભગવતે યોગેશ્વરાય’ મહામંત્રનું મંત્રગાન બાળકો વિવિધ લયોદ્ધારા એટલા બધા અનુરાગપૂર્ણ બની અનેરી મસ્તીથી ગાતા કે પૂ. શ્રી માનું હૈયું હાલી ઊઠતું. ‘ૐ નમો ભગવતે યોગેશ્વરાય’ના મંત્રગાનસિવાય બીજા કથાનું અસ્તિત્વ રહેતું નહીં. એ અસ્તિત્વને ભરી દેવા પૂ. શ્રી મા સ્વયં પોતાના નિવાસ-સ્થાનમાંથી દોડી આવતાં અને બાળકો સાથે મંત્રગાનની મસ્તીમાં ખોવાઈ જતાં. જાણે સંકીર્તનની સમાધિ લાધી જતી !

અખંડ ધૂનના કાર્યક્રમ વખતે પૂ. શ્રી માએ મધ્યાહ્નવંદનાનો કાર્યક્રમ પણ ચાલુ રાખ્યો હતો. ત્રણ વાગ્યા પહેલાં પૂ. શ્રી મા ૧ થી ૩ ની ધૂનની બેઠકમાં પહોંચી જતાં. પૂ. શ્રી મા ધૂનની બેઠકમાં પધારે એટલે બાળકો મનમૂકીને મંત્રગાન કરવામાં મગ્ન બની જતાં. ૧ થી ૩ નો ધૂનનો દોર શ્રી સરોજબેન સંભાળતાં. બપોરના બળબળતા તાપમાં શ્રી સરોજબેનનો સૌમ્ય કંઠ વાતાવરણમાં આહ્વાદકતા ભરી દેતો. પ્રખર તાપમાં પણ તેમનું મંત્રગાન પ્રભુની આરતીનો આનંદ સૌને આપતું. તેમાં પણ બેઠકના અંતભાગમાં જ્યારે પૂ. શ્રી મા પધારતાં ત્યારે મંત્રગાન કરતા બાળકોની મસ્તી જાણે માજા મૂકી દેતી !

મધ્યાહ્ન વંદનામાં આવા બળબળતા તાપમાં પૂ. શ્રી મા ખુદ્ધા પગે સીમેન્ટના ધગધગતા રસ્તા પર સૌથી આગળ ચાલતાં. પાછળ બાળકો પણ ખુદ્ધા પગે મંત્રગાન કરતાં કરતાં ચાલતાં રહેતાં. જાણે ચાંદનીમાં ફરવા નીકળ્યા હોય એટલી મસ્તીથી પૂ. શ્રી મા ધીમે ધીમે ચાલતાં. પરંતુ પાછળ ખુદ્ધા પગે ચાલતા બાળકોની આકરી કસોટી થઈ જતી. મંત્રગાન સાથે મુખમાંથી વેદનાનો સીસકારો પણ નીકળી જતો! તેમ છતાં મધ્યાહ્ન વંદનાનું પૂ. શ્રી માનું લીલાદર્શન માણીને બાળકો તિતિક્ષાનો પદાર્થપાઠ પરાણે પણ શીખી લેતાં.

લગભગ દરરોજ પૂ. શ્રી મા મધ્યાહ્ન વંદનામાં પધારીને તિતિક્ષાના તાપ સાથે મંત્રગાનની મસ્તીનો સમન્વય કરીને પ્રભુ-સ્મરણમાં શરીરથી ઉપર ઊઠવાનો સ્વાધ્યાય કરાવતાં રહેતાં. બાળકો સહન કરીને પણ નામસ્મરણ કરતાં તે પૂ. શ્રી માના પરમપ્રેમને અંતરમાં પચાવ્યો છે, તેની નાનકડી પણ પ્રતીતિ છે.

મધ્યાહ્ન વંદનામાં પંદરેક મિનિટ સુધી ખુદ્ધા પગે બાળકોને ચલાવવા પાછળ પૂ. શ્રી માનું ધ્યેય પૂ. શ્રી માની દશરથયાત્રાની ખુદ્ધા પગે ચાલવાની વેદનાને સમજવા માટેનો પદાર્થપાઠ છે. ત્રણ ત્રણ દિવસ સુધી ખુદ્ધા પગે પથરાળ રસ્તાપર ચાલીને આળાં થઈ ગયેલાં પગનાં તળિયાં સાથે યાત્રાના અંતે વૈશાખ-મહિનાના ધોમધખતા તાપમાં સતત પાંચેક કલાકસુધી મા કેવી રીતે ચાલ્યાં હશે તેની એક કલ્પના કરવાનો અવસર પૂ. શ્રીએ આ મધ્યાહ્ન વંદનામાં બાળકોને ખુદ્ધા પગે ચલાવીને આપ્યો છે. વરસોના ઉપવાસોની તપશ્ચર્યા સાથે જ્યારે પગના તળિએ બળ-બળતા અગ્નિએ આકરી કસોટી કરી ત્યારે પૂ. શ્રી માએ તેને હસતા મુખે વધાવી લીધી. દેહાતીત અવસ્થાનું આ કેવું અનુપમ દર્શન?

મધ્યાહ્ન વંદના કરતાં કરતાં પૂ. શ્રી મા સ્વર્ગારોહણના જૂના મકાનની લોબીમાં ફરી વળ્યાં, 'યોગશૈવલ્યમ્'માં તેમ જ રસોડામાં પણ બાળકો સાથે ધૂમી વળ્યાં. જાણે પ્રભુનું નામસંકીર્તન સ્વર્ગારોહણની દિવાલોના આણુએ આણુમાં પ્રસરાવી દીધું?

આજે મંત્રગાનમાં એવી તો મસ્તી રહી કે પૂ. શ્રી મા ૩ થી ૭ સુધી સતત હાજર રહ્યાં. પૂ. શ્રી મા મંત્રગાનની મસ્તીથી એટલા તો પ્રસન્ન થઈ ઊઠ્યાં કે ચાલુ ધૂને બાળકોને આઈસ્ક્રીમ-ની ઉજાણી કરાવી.

પૂ. શ્રી મા સતત સાત વાગ્યા સુધી મંત્રગાનની મસ્તી માણતાં રહ્યાં. શ્રી નરસિંહ મહેતાના સંકીર્તનના ભાવો જાણે સાકાર થઈ ગયા.

બેસી ગાય ત્યાં હું ઊભો સાંભળું,

ઊભા ગાય ત્યાં હું નાચુ રે... પ્રાણ થકી મને વેષ્ટાવ પ્યારા.

પૂ. શ્રીમા બાળકોનો ભાવ સ્વીકારીને અનેરાં લીલાદર્શનનું આવું સુખ બાળકોને આપી રહ્યાં છે.

અખંડ મંત્રગાનની ધૂનની પ્રભાત, મધ્યાહ્ન અને સંધ્યાની બેઠકોમાં પૂ. શ્રી મા પ્રસન્ન થઈને પ્રત્યક્ષ દર્શનનો લ્હાવો બાળકોને આપતાં અને એ પ્રત્યક્ષ દર્શનના લ્હાવાને બાળકો અનેરા ઉત્સાહથી વધાવીને જાણે પાગલ થઈને મંત્રગાનમાં આંખો મીંચીને મચી પડતા.

મંત્રગાનના ગાન માટે પૂ. શ્રી માએ યુનંદા બાળકોને પસંદ કરેલાં. મંત્રગાનનો સમગ્ર દોર પૂ. શ્રી માએ શ્રી જયુબેનના હાથમાં સોંપેલો. શ્રી જયુબેનના કંઠમાંથી વિવિધ લયમાં ગવાતો 'ૐ નમો ભગવતે યોગેશ્વરાય'નો મંત્ર સહજ સ્ફુરિત થતો. ગમે

ત્યારે યોગ્ય લયમાં મંત્રગાનને ઢાળી શકતાં તેથી પાછળ ગાનારા બાળકોને મંત્રગાનની વિવિધતાથી આનંદ અને ઉત્સાહ રહેતો. મંત્રનો લય બદલાતાં જાણે આખો માલોલ જ બદલાઈ જતો અને જાણે નવેસરથી ગાવાની શરૂઆત થતી હોય તેટલા ઉમંગથી બાળકો ઝીલતાં. વિવિધ ઢાળોને લીધે થાક કે કંટાળો અદૃશ્ય થઈ જતો અને સૌ નવી સ્ફૂર્તિ અને મસ્તીથી મંત્રગાનમાં ડૂબી જતાં.

શ્રી બાપજી પણ ધ્યાન ધુરંધરની પદવી સાથે ધૂન ધુરંધર પણ બની રહ્યા છે. તેમનું કંઠમાધુર્ય અને ગાનની છટા પણ માણવા જેવી છે. ઢોલક સાથે જ્યારે તેઓ મંત્રગાન કરે છે. ત્યારે મસ્તીનો માલોલ ચારે તરફ છવાઈ જાય છે. ખાસ કરીને સંધ્યા સમયની પાંચથી સાતની ધૂન શ્રી બાપજીની અનેરી મસ્તીના દર્શન કરાવી જાય છે.

પૂ. શ્રી માના આ ધૂનધુરંધર બાળકોએ પોતાની આગવી કલાદ્વારા સૌ બાળકોને સંકીર્તનની અનેરી મસ્તીની દુનિયાની યાત્રા કરાવી છે.

સ્વર્ગારોહણમાં આવેલાં સૌ બાળકોનું એ પરમ સૌભાગ્ય રહ્યું છે કે સૌ પોતાના અંતરના ભાવો પૂ. શ્રી માના શ્રી ચરણોમાં અર્પણ કરી શકે છે. ભાવભર્યા અખંડ મંત્રગાનથી પૂ. શ્રી મા પ્રસન્ન થઈને જ્યારે કુટિયામાં પધારતાં અને બાળકોના ભાવોનો પ્રત્યક્ષ સ્વીકાર કરતાં, ત્યારે બાળકો કૃતાર્થ થઈને ભાવવિભોર બની જતાં. પ્રેમભર્યા પોકારોનો અહીં પ્રત્યક્ષ સ્વીકાર હતો. રોમે-રોમમાંથી 'ૐ નમો ભગવતે યોગેશ્વરાય'નું મંત્રગાન સહજ ઊઠવા કરતું. પૂ. શ્રી મા સાથે સહજ અનુસંધાનનું સાધન આ મંત્રગાન બની ગયું છે. પછી તો બાળકો જ્યારે પ્રેમાનંદપૂર્ણ

બનીને મસ્તીપૂર્વક મંત્રગાન કરતાં ત્યારે પૂ. શ્રી મા સહજ જ પ્રકટ થઈ જતાં. પોતાના નિવાસસ્થાનેથી દોડી આવીને બાળકો વચ્ચે બેસી જતાં અને બાળકોના અનુરાગનો અર્ધ સ્વીકારતાં સ્વીકારતાં પોતે પણ પ્રેમગાનમાં મસ્ત થઈ જતાં.

અખંડ ધૂન વખતે પૂ. શ્રી માએ કોઈને જરા પણ પ્રમાદ સેવવા દીધો નથી. પૂ. શ્રી મા જાતે જ નીચે ઊતરી આવીને દરેક રૂમના બારણાં ખખડાવીને બાળકોને જગાડીને ધૂનમાં મોકલતાં. ધૂન દરમ્યાન બાળકોને જાગૃત રાખવા એક સૂચનાપત્ર મોકલ્યો હતો તેમાં પૂ. શ્રી માએ સૂચનાઓ આપી હતી 'ધૂનના કાર્યક્રમ વખતે કોઈ ગપ્પા ન મારે, સૂઈ ન જાય, આમતેમ ફર્યા ન કરે.' સૌને સાવધાન કર્યા પછી લખ્યું, 'જીવને જગાડવા માટે ફટકા મારવા પડે છે.'

ક્યારેક ધૂન મંદ પડી ગઈ છે એમ પૂ. શ્રી માને લાગે એટલે પૂ. શ્રી મા સ્વહસ્તે ચીઠ્ઠી લખીને મોકલે, 'શું અંતિમ ઘડી આવી ગઈ છે?' પૂ. શ્રી માનો સંદેશો વાંચતા જ બાળકોને શૂરાતન ચડી જતું અને ગળાને ખુણું મૂકીને પોકારો પાડવા માંડે. છેવટે એ પોકારો એટલા તો પ્રચંડ બની જતા કે પૂ. શ્રી માને ગલ્બરગઢ જેવા નિવાસથી ઉતરીને દોડીને કુટિયામાં આવવું પડ્યું અને બાળકોના બહાદુરીભર્યા સંકીર્તનથી પ્રસન્ન થઈને બાળકોના ખીસ્સાં ચોકલેટ અને બિસ્કિટથી ભરી આપ્યાં. જાણે પ્રસન્ન થઈને પ્રસાદ-નો વરસાદ વરસાવ્યો. પૂ. શ્રી માની કૃપાથી સાતેય દિવસસુધી નામસંકીર્તનની મસ્તીની ભરતી ચડતી જ રહી છે એમાં એક ઠાણની પણ ઓટ પૂ. શ્રી માએ આવવા દીધી નથી. ધૂન દરમ્યાન પૂ. શ્રી મા સતત જાગતાં રહ્યાં અને બાળકોને જગાડતા રહ્યાં. પૂ. શ્રી માએ બાળકો પાસે એક એક ઠાણનો ઉપયોગ કરાવ્યો છે.

તા. ૫ એપ્રિલના રોજ 'યોગશૈવલ્યમ્'ની ઉપર બંધાયેલા નવા હોલમાં સવારના નવથી પાંચ વાગ્યા સુધી અખંડધૂનનો કાર્યક્રમ રાખ્યો હતો. એ દરમ્યાન આખા હોલને ગંગાજળથી પવિત્ર કર્યો. શ્રી સ્નેહલ પાસે શ્રી શાંતિભાઈના કુટુંબીજનોદ્વારા પૂજાવિધિ પણ કરાવી. આ રીતે ધૂન દરમ્યાન પૂ. શ્રી માએ નવા હોલને પણ પવિત્ર પરમાણુઓથી ચિન્મય કરી દીધો.

પૂ. શ્રી માની પરમકૃપા તો જુઓ! બાળકોના શ્રેયાર્થે નામસંકીર્તનનું આયોજન પોતે જ કર્યું અને એ જ પ્રેમભર્યા નામસંકીર્તનદ્વારા પોતે જ પ્રસન્ન થઈને નામસંકીર્તનનું કૃષ્ણ બાળકોને આપી રહ્યાં છે. પૂ. શ્રી માની અહિતુકી અસાધારણ કૃપાને મૂલવી શકાય તેમ નથી. જાણે બાળકો માટે પ્રયાગરાજનું સર્જન પૂ. શ્રી માએ સ્વર્ગારોહણમાં કર્યું છે. પ્રકટ પરમશક્તિ પૂ. શ્રી માની પ્રત્યક્ષ ઉપસ્થિતિ, પૂ. શ્રી માનું મનપસંદ સ્વર્ગારોહણનું પરમતીર્થ અને તેમાં પ્રભુનું અખંડ મંત્રગાન, એ ત્રણેય સંયોગો સાંધીને પૂ. શ્રી માએ બાળકો માટે પ્રયાગરાજના તીર્થનું સર્જન કર્યું છે. એ પ્રયાગરાજના તીર્થમાં પૂ. શ્રી માએ જ કૃપા કરીને બાળકોને સ્નાન કરાવીને, પવિત્રતા, નિર્મળતા અને શિશુસહજ નિર્દોષતાનું દાન કર્યું છે. બધા જ વિકારોને દૂર કરીને નિર્દોષ હાસ્યને બાળકોના મુખપર પ્રકટાવ્યું છે. ક્યાંય નાનો સરખો પણ ડાઘ ન લાગે તેની પૂ. શ્રી માએ કાળજી રાખી છે. જાણે દુન્યવી વાતાવરણથી ઉપર ઊઠાવીને સૌ બાળકોને પ્રભુના પરમ પ્રદેશમાં વિહાર કરતાં કર્યાં છે. જાણે શુચિ કરુણા ને પ્રેમની ગંગા વહાવીને દિવ્ય વાતાવરણ સર્જીને અશક્યને શક્ય કર્યું છે.

ગાગરમાંય સમાયે સાગર, ચાહો તમે કદિ જો,
રજમાંથી રણ થાય કૃપા જો, વરસે તમારી તો.

બાળકોના ગાગરજેવા નાનકડાં પાત્રોમાં પૂ. શ્રી માએ પ્રભુના પ્રેમનો સાગર સમાવ્યો છે. પૂ. શ્રી માએ પરમકૃપાદ્વારા આ શક્ય બનાવ્યું છે. સ્વર્ગારોહણમાં પ્રભુનામસંકીર્તનનો અહાલેક જગાવીને સૌ બાળકોને પ્રભુના પરમ પ્રદેશમાં મહાલતાં કર્યાં છે.

અંતે તા. ૬, એપ્રિલના રોજ અખંડ ધૂનનો છેલ્લો દિવસ પણ આવી ગયો. આજે અંતિમ દિવસે પૂ. શ્રી માના ધૂનધુરંધર બાળકોએ પોતાની કલા અને શક્તિદ્વારા નામસંકીર્તનની હેલી વરસાવીને પૂ. શ્રી માને પ્રસન્ન, પ્રસન્ન કરી દીધાં. આજે વડોદરાથી શ્રી નિલેષ અને તેની નાનકડી સુપુત્રી દિશા પણ આવી. દિશાને જોઈને પૂ. શ્રી મા પ્રસન્ન બની ઊઠ્યાં. પાંચ વર્ષની નાની ઉંમરમાં તેનામાં પાંગરી રહેલા સંસ્કારો તેના ઉજ્જવળ ભવિષ્યનો અણસાર આપી જાય છે. દિશા જાણે સૌને નવી દિશા ચીંધી રહી છે.

શ્રી નિલેષ, શ્રી જયુ, શ્રી દમયંતીબેન, શ્રી સરોજબેન અને શ્રી બાપજી જેવા પૂ. શ્રી માના ધૂનધુરંધર બાળકોએ પોતાનો પ્રાણ રેડીને અખંડ મંત્રગાનના અંતિમ દિવસને યાદગાર બનાવી દીધો!

છેલ્લા દિવસે પ્રભાત, મધ્યાહન અને સંધ્યા સમયની બેઠકમાં પૂ. શ્રી માએ દર્શનનું સુખ આપ્યું. ત્રણેય બેઠકોમાં બાળકો પૂ. શ્રી માની ઉપસ્થિતિમાં 'ૐ નમો ભગવતે યોગેશ્વરાય' એ મહામંત્રનું એવું તો મહાગાન કર્યું કે સૌના અંતર એ મહાગાન સિવાય ખાલી થઈ ગયાં. પ્રાણના સ્પંદનોમાં એ મહાગાન સ્પંદિત થઈ રહ્યું. બાળકોનું મહાગાન એટલું તો મહાન અને ભવ્ય હતું કે આ પૃથ્વીમાંથી 'ૐ નમો ભગવતે યોગેશ્વરાય' એ મહામંત્ર વિવિધ લયો સાથે પ્રતિઘોષિત થઈ ઊઠે! જાણે શબ્દો પણ નાચવા લાગે, બોલવા લાગે. શબ્દબ્રહ્મ જાણે સાકાર બની જાય!

છેલ્લા દિવસે ૧ થી ૩ બેઠકમાં પૂ. શ્રી મા પધાર્યા છે. મધ્યાહન વંદનામાં ધૂન ગાતાં ગાતાં ધગધગતા તાપમાં ખુલ્લા પગે પૂ. શ્રી મા બાળકોને લઈને ટેકરીપર ચડયાં છે. ત્યાંથી પાછળના ભાગમાં ઉતરીને કમ્પાઉન્ડ વોલની પાસે ચાલતાં ચાલતાં મહુડાના મોટા વૃક્ષની આસપાસ ધૂન ગાતાં ગાતાં પ્રદક્ષિણા કરવા લાગ્યાં. ત્યાંથી 'ગંગાજી' પાસે થઈને કુટિયામાં પાછા પધાર્યા. આ રીતે ધૂન દરમ્યાન સમગ્ર સ્વર્ગારોહણતીર્થને પૂ. શ્રી માએ નામ-સંકીર્તનથી ચિન્મય બનાવી દીધું.

સાત દિવસ સુધી પૂ. શ્રી માએ 'ૐ નમો ભગવતે યોગેશ્વરાય'ના એક જ મંત્રગાનની અખંડ ધૂનથી બાળકોના હૃદયમાં એક જ શ્રી યોગેશ્વરપ્રભુના પરમ સ્વરૂપની પ્રાણપ્રતિષ્ઠા કરી દીધી છે. વિસ્તારથી વિરામ કરીને એક માત્ર શ્રી યોગેશ્વરપ્રભુના પરમ સ્વરૂપમાં સોને પ્રતિષ્ઠિત કરી દીધા છે. પૂ. શ્રી માએ હૃદયમાં પ્રતિષ્ઠિત કરેલા શ્રી યોગેશ્વરપ્રભુની આપણે સૌ બાળકો જીવનભર પ્રેમપૂર્વક પૂજા કરતા રહીને શ્રી પ્રભુના જ થઈ જઈએ. પૂ. શ્રી માના શ્રી ચરણોમાં પ્રાર્થના કરીએ કે શ્રી પ્રભુના જ સંપૂર્ણપણે થઈ જવાની શક્તિ અને ભક્તિ અમને નિરંતર આપ્યા કરજો.

સ્વર્ગારોહણતીર્થમાં પૂ. શ્રી માએ બાળકોના અંતરને પ્રભુના ગુણાનુવાદ ગાવાનો ઉત્સવ કરતા કરી દીધા. પૂ. શ્રી માએ જ આ રીતે બાળકોને વ્હાલ કર્યું તો બાળકો બીજા કોના ગુણગાન ગાય? બાળકોના રગરગમાં હવે 'મા' સિવાય બીજું શું હોય? અનંતકાળ સુધી બાળકોના હૈયાં માનૃમહિમાનું ગાન કરતાં બસ, ઉત્સવ ઉજવ્યા કરે.

અંતર ઉત્સવ ઉજવે વ્હાલે, વાણી તમોને ગાય.
હોય તમારા વિના ન કશુંયે, અમારી રગેરગમાંહ.

આ સંકીર્તન મહોત્સવે શું આપ્યું?

- * દરરોજ માનૃદર્શનનો મહા લઠાવો આપ્યો.
 - * સંકીર્તનદ્વારા પૂ. શ્રી માના પ્રકટ સ્વરૂપની મહાપૂજા કરવાની સુવર્ણ તક મળી.
 - * અંતર 'ૐ નમો ભગવતે યોગેશ્વરાય' સિવાય બીજું બધું સહજ વિસરી ગયું.
 - * એક જ પ્રભુના પરમ સ્વરૂપમાં સ્વરૂપનિષ્ઠા પાકી થઈ ગઈ.
 - * પૂ. શ્રી માની વાત્સલ્યવર્ષામાં નિરંતર સ્નાન કરવાનું સૌભાગ્ય મળ્યું.
 - * બાળકોના આત્મકલ્યાણ માટેની પૂ. શ્રી માની પરમનિષ્ઠાના અદ્ભુત દર્શન થયાં.
 - * પૂ. શ્રી માએ નિઃસ્વાર્થ પરમપ્રેમના એવા તો અનુપમ દર્શન કરાવ્યાં કે એ દ્વારા પૂ. શ્રી માનું 'પરમમાતાનું પરમસ્વરૂપ' દીવા જેવું સ્પષ્ટ પ્રકટ થઈ ગયું.
 - * સંકીર્તન પણ સમાધિસુખનો અનુભવ આપી શકે છે તે અનુભવાયું.
 - * સૌથી વધુ તો આ સંકીર્તનદ્વારા પૂ. શ્રી માના શ્રી ચરણોને વળગવાનું વધુ ને વધુ બળ મળ્યું.
- દેવી ક્ષમાપના સ્તોત્ર પછી અખંડધૂનનો પાવન પ્રસાદ ધરતાં પૂ. શ્રી માએ કહ્યું. "આ સ્વર્ગારોહણની ધરતીપર પહેલી જ વાર સાત દિવસની અખંડ ધૂન થઈ. સખત ગરમીમાં પણ સૌએ પ્રેમપૂર્વક પ્રભુના નામસ્મરણનું ગાન કર્યું. સ્મરણથી સ્નાનથી

ઘણાં પાપો ધોવાયાં હશે અને નવા થતાં અટક્યાં હશે. સોના કંઠની પણ પ્રભુએ રક્ષા કરી. નામસ્મરણદ્વારા સૌ પ્રભુની કૃપા પામતા રહો એવા આશીર્વાદ 'મા' બાળકોને આપે છે.

આખરે માગું તમારી પાસે એવું શું ?

બસ, એક જ ધૂન.

ૐ નમો ભગવતે યોગેશ્વરાય,
યોગેશ્વરાય જો ભાવે ભજાય,
માયા ને મમતાના બંધ કપાય,
ૐ નમો ભગવતે યોગેશ્વરાય.

સંસારમાં પારવિનાનાં પ્રલોભનો પડેલાં છે. જે માણસને આકર્ષતાં રહે છે. તેને અંતર્મુખ થવા દેતાં જ નથી. કોક વિરલા જ તેમને અવગણી અંતર્મુખ બની પ્રભુપંથે અંપલાવે છે. બાકી તો પોતાની પ્રાપ્ત પરિસ્થિતિ-માં સંતોષ માની જીવન પૂરું કરી દે છે.

યોગેશ્વરજી

દીપક સી. મહેતા

કૃષ્ણા ફિલ્મ્સ એન્ડ સ્ટુડીઓ.

૧, શ્યામ એપાર્ટમેન્ટ, કાકડીઆ કોમ્પ્લેક્સ પાસે,
ઘોડદોડ રોડ, સુરત-૩૯૫૦૦૧.

અખંડ ધૂન

આપણા જીવનમાં શું લાવી શકે ?

નારાયણ હ. જાની

પૂ. માએ અંબાજીમાં તા. ૩૦-૩-૨૦૦૦ ના રોજ ૨૪ કલાકની અખંડ ધૂન રખાવી. આ ધૂન સવારે ૬ થી બીજે દિવસે સવારે ૬ સુધી ચાલી.

લગભગ ૬૦ જેટલા સાધક ભાઈબહેનોએ એમાં વિભાગવાર ભાગ લીધો. પૂ. માએ આ ધૂન અને ચૈત્રી નવરાત્રિની ૭ દિવસની ૧૨ કલાકની (સવારે ૭ થી સાંજે ૭ સુધીની) ધૂન પણ પ્રયોજી. આ ધૂનોદ્વારા પૂ. માએ આપણને એ વાતનું ભાન કરાવ્યું કે જુઓ, તમારામાં કેવી ક્ષમતા પડેલી છે, કેવી શક્તિ પડેલી છે. એ શક્તિને ભેગા મળી આવા સત્સંગ કાર્યોમાં ઉપયોગમાં લઈ શકાય. એના ત્રણ ફાયદા તો દેખીતા જ છે.

પ્રભુના નામના સંકીર્તનથી સમગ્ર વાતાવરણ ઉપર એક પ્રકારનાં નાદબ્રહ્મનાં મોજાં ફરી વળી તેને પવિત્ર બનાવી દે છે.

પ્રભુના નામમાં એવી શક્તિ છે કે તે ગમે તેવા મનમાં પડેલા પાપસંસ્કારોનો નાશ કરી નાંખે છે.

વળી જે લોકો સંકીર્તનમાં જોડાય છે અગર તેનું શ્રવણ કરે છે, તેઓનાં મન એટલા સમય માટે તો સંસારના લૌકિક વિષયોને છોડીને પ્રભુના નામ સાથે જોડાય છે. કેટલાય ખોટા વિચારો અને કુકર્મોમાંથી એ રીતે ઉગરી જવાય છે.

પ્રભુના નામના સંકીર્તનથી જે પ્રભુના નામની ધૂન કરતા હોઈએ તેના સાથે આપણો સંબંધ જોડાય છે. તેના માટે પ્રેમ જાગે છે અને તેના પરિણામે આગળ ઉપર સાધનાક્ષેત્રે પદાર્પણ કરવાની પ્રેરણા કે ઈચ્છા મનમાં જાગે છે.

આમ પૂ. માએ આપણને બતાવી દીધું કે સમય હોય-કે ધાર્મિક તહેવાર હોય-તો આવા અખંડ ધૂનના કાર્યક્રમો પ્રયોજવો. અમે રસ્તો બતાવ્યો, તમારામાં તે માટેની ક્ષમતા છે તે પણ દર્શાવી દીધું-હવે તે માર્ગે ચાલવું તમારા હાથમાં છે. ભગવાન પ્રાપ્તિમાં સરળમાં સરળ સાધન નામસંકીર્તન ને જપ છે. ભાવ પ્રકટતાં તેમાં શરણાગતિ પ્રવેશશે, જે તમને પ્રભુ સુધી પહોંચાડી દેશે-જો તમારો ભાવ સાચો હશે ને પૂરા દિલથી તે માટેનો પુરુષાર્થ હશે તો. તો ચાલો, આપણે આપણા રોજંદા જીવનમાં પણ થોડો પણ સમય મળે કે તુરત જ નામ-જપ કે સંકીર્તનમાં લાગી જઈએ. ટીપે ટીપે સરોવર ભરાય ને પગલે પગલે અંતર કપાય-તેમ પ્રભુના માર્ગે ચાલી, પૂ. માના સાન્નિધ્યમાં પ્રાપ્ત થયેલ-પ્રશિક્ષણને આપણા રોજંદા જીવનનો ક્રમ બનાવી દઈએ. સંકલ્પ કરો ને પૂ. મા તો સહાય કરવા બેઠાં જ છે. પોકારો ને હાજર છે-ફક્ત ખોટીપો તમારા પ્રારંભનો જ છે.

નારદ ભક્ત સૂત્ર-૨

યોગેશ્વરજી

સા ન કામયમાના નિરોધરૂપન્વાત્ ॥ ૭ ॥

નિરોધસ્તુ રોકવેદ વ્યાપારન્યાસઃ ॥ ૮ ॥

તસ્મિન્નન્યતા તદ્વિરોધિષૂદાસીનતા ચ ॥ ૯ ॥

ભક્તિથી વિષયવાસનાનો નિરોધ થાય છે.

ચિત્ત હઠીને વિષયોમાંથી ભક્તિમાં એકાગ્ર બને, જોડાયે પ્રભુમાં તે કેવલ, અન્ય કામના કેમ બને? નિરોધ થાયે વાસના તણો, એક કામના શેષ રહે, ઈશ્વર પ્રેમમહી ન્હાવાની એક વાસના શેષ રહે. (૭)

ભક્ત ઈશ્વરને સર્વ સમર્પણ કરે છે.

લોકાચાર અને વ્યવહારો, વેદશાસ્ત્રની આમન્યા, પ્રભુને સોંપી ભક્ત દે બધા, ભક્તિનો છે મહિમા આ યજ્ઞયાગ ને કર્મ અન્ય તે પ્રભુને અર્પણ ભક્ત કરે, અહંતા અને મમતા મૂકી પ્રેમામૃતથી પ્રાણ ભરે. સમર્પણ કરે ઈશ્વરને એ, તનમન ઈશ્વરને જ ધરે, સર્વ પ્રવૃત્તિ ટાળીને એ ઈશ્વરસાથે પ્રેમ કરે. (૮)

ભગવાનના પ્રેમમાં અનન્યતા ને વિરોધી વસ્તુમાં ઉદાસીનતા

પતિવ્રતા સ્ત્રી પતિને સેવે તન ને મનથી પ્રીત કરી, પરપુરુષ ના જુએ જગતમાં, પ્રાણ રહે પતિને જ ધરી; તેવી રીતે ભક્ત સદાયે ભક્તિનું સેવન કરતા, અનન્યભાવે પ્રભુને ભજતા, વાત વિરોધી ને તજતા. (૯)

વિવેક ને વેરાગ્યદ્વારા જેને ઈશ્વરનાં ચરણોમાં પ્રેમ થાય છે તેને માટે ઈશ્વરની રૂપમાધુરીનું પાન કરવાની ને ઈશ્વરની કૃપા વધારેમાં વધારે પ્રમાણમાં મેળવવાની જ કામના શેષ રહે છે. પતિવ્રતા સ્ત્રી જેમ એક જ પુરુષને સેવે છે, તેમ ઈશ્વરનો પ્રેમી એક ઈશ્વરને જ પ્રેમ કરે છે. તનથી ને મનથી તે એક ઈશ્વરને જ ભજે છે. લોકવ્યવહાર પ્રત્યે ધ્યાન આપ્યાવિના વેદ કે શાસ્ત્રની ચિંતામાં ઉતર્યાવિના ઈશ્વરપરાયણ ભક્ત ઈશ્વરમાં જ મસ્ત થઈ રહે છે. (કમશઃ)

વિવેક

કીડી કરે છે ઘર ધૂળ માંડી,
છતાં ડીલે ના ધૂળ લાગવા દે.
ધૂળે ભળેલા કણ ચર્કરાના,
વિવેકથી સર્વ સુખે ગ્રહી લે.

કહે, શું મળવાનું?

બધી આ ખટપટોને અન્ને,
'અનામી!' કહે, શું મળવાનું?
જીવનના અંતકાળે શું,
પ્રભુને યાદ ધરવાનું?

— અનામી

Who Maa Is To Me?

Shipa Amin

I acknowledge the fact that Maa is the form of Shakti, the driving force behind this whole universe. She knows all and sees all, and I pray that one day my mind will be able to see Her in that form. Right now for me Maa is my mother. Not just my spiritual mother but mother in every other form of the word. She is the one with whom I can share my inner most thoughts, my deepest secrets and rest assured that She won't tell anyone. She is the one I go to when I'm upset and sit in front of Her and cry, and somehow She makes me feel that everything will be all right. She is the one I go to when I'm happy about something and I can laugh and jump with joy until I'm exhausted.

When I am nervous or scared or anxious, I ask Her to come and stand by me. When I find myself in an unfavorable situation I ask Her to help me get out of it. I can go to Maa

and ask for help with any problem, knowing that She will help me. There have been times when I thought that She had not heard my prayers or pleas for help and that She had left me all alone. But in time I realized it was not true. In the end when things work out I know it was Maa. There were times when the end result was not what I wanted, so I got angry and upset and asked Her why she wasn't listening to me. But as days passed by I saw that Maa did the right thing saved me a lot of trouble. Whether She solves things herself or gives me the energy and knowledge to solve my own problems, She always helps me. The outcome may not be what I want but I know that whatever happens happens for the best.

Maa is many different things to me, a friend, a confident in the end they all come together in the form of a Mother.

પૂ. મા મારે માટે શું છે?

લેખક : શીષા અમીન

અનુવાદ : તેન્ત્રી

હું સ્વીકારું છું કે આ સમગ્ર વિશ્વને ચલાવનારી જે શક્તિ છે તેનું જ એક સ્વરૂપ પૂ. મા છે. તેઓ બધું જાણે છે અને જુએ છે. હું પ્રાર્થના કરું છું કે પૂ. માના એ દેવી સ્વરૂપનું દર્શન મને એક દિવસ જરૂર થાય. પણ અત્યારે તેઓ મારાં 'મા' જ છે, મારાં આધ્યાત્મિક 'મા' જ નહિ, પરંતુ મા શબ્દમાં વ્યક્ત થતા દરેક ભાવ પ્રમાણેનાં તેઓ એવાં એક છે કે જેમને હું મારા અંતરના અંગત વિચારો અને ગૂઢ રહસ્યો કહી શકું અને એવા વિશ્વાસ સાથે કે તેઓ કદી કોઈને તે કલેશે નહિ. જ્યારે હું કોઈ કારણસર વ્યથિત હોઉં અને તેઓની પાસે જઈ તેમની સામે બેસું છું અને અશ્રુ સાથે પ્રાર્થુ છું અને કોઈક પ્રકારે તેઓ મને પ્રતીતિ કરાવે છે કે બધું સારું થઈ જશે. (માત્ર દુઃખમાં જ નહિ) પરંતુ કોઈ બાબત હું ખુશ થઈ હોઉં. ત્યારે પણ તેમની સન્મુખ આનંદ-થી હસતીકૂદતી જઈને થાકી જાઉં, ત્યાં સુધી નાચતી રહું છું.

જ્યારે હું નિરાશ ભયભીત કે ચિંતિત હોઉં છું ત્યારે તેમને કહું છું કે મારી મદદ આવો. જ્યારે પ્રતિકૂળ પરિસ્થિતિમાં મુકાયેલી હોઉં છું ત્યારે જાણું છું કે તે મને તેમાંથી ઉગારી બહાર કાઢશે. કેટલીક વખત મને એવું પણ લાગ્યું છે કે તેઓએ મારી મદદ માટેની પ્રાર્થના કે અરજ સાંભળી નથી અને મને એકલી છોડી દીધી છે. પણ અંતે મને ખાત્રી થઈ છે કે મારી તે માન્યતા સાચી ન હતી. આખરે જ્યારે પરિણામ આવે ત્યારે સમજાય કે આ પૂ.

માને લીધે જ થયું. ઘણીવાર એવું અનુભવાયું કે અંતિમ પરિણામ મારી અપેક્ષા પ્રમાણેનું ના હોય, તેથી મને ગુસ્સો ચઢે, અને આવેશમાં કહું પણ ખરું કે તેઓ મારું કંઈ સાંભળતાં નથી. પણ સમય વીતતાં મેં જોયું કે પૂ. માએ જે મારે માટે યોગ્ય હતું તે જ કર્યું છે અને એમ કરી મને ઘણી બધી ઉપાધિઓમાંથી બચાવી લીધી છે. કદીક તેઓ જાતે જ પ્રશ્નોનો ઉકેલ લાવી દે છે તો કદીક મને જ એવી શક્તિ ને સૂઝ આપે છે કે હું મારા પ્રશ્નો ઉકેલી દઉં. તેઓ હંમેશ મને મદદ કરતાં રહે છે. કદીક પરિણામ મારી અપેક્ષા પ્રમાણેનું ન હોય, પણ જે થયું તે સારા માટે જ થયું એમ માનું છું.

મારે મન મિત્ર, અંગત સ્નેહી જેવા વિવિધ સ્વરૂપો પૂ. 'મા'માં જ સમાઈ જાય છે.

શ્રી યોગેશ્વર કૃપા

સંદીપ વેલ્ડીંગ વર્ક્સ

ગ્રીલ, દરવાજા, તેમ જ મેઈન ગેટના સ્પેશ્યાલીસ્ટ

તેમ જ

દરેક જાતનું રીપેરીંગ કામ કરનાર.

મોટી બંગલા, ઉમરા જકાત નાકા પાસે, સુરત-૩૮૫૦૦૭

ફોન : ૨૨૮૨૩૧

Puja Maa Sarveshwari

Rita Lad

Puja Maa has helped my life in many ways. Not only has she helped me but also my family. Here is a story one auntie told me.

One auntie came to our house for satsang and when she was leaving she saw all these bottles filled with Maa's candy wrappers. She told me it's good that you keep them. I asked her why? She said because when Maa gives you candy she doesn't touch the candy but she touched the wrapper and so she has blessed the wrapper with her love. She told me that whenever you are in trouble that one of those wrappers will fly to you and help you in your time of need. Ever since that day I have not yet thrown one wrapper that Maa has given me away. When Maa touches anything of mine, such as a punjabi dress, I don't wash it because she has touched it with her own two hands To this day I still have this punjabi dress that Maa has touched. I have

not worn. it or washed it since Maa has blessed me in it.

When Maa gave out those buttons in Ozona and said, "Maa is always with you" I truly believe that because no matter where you are she is always with you. I always feel her presence with me and her love surrounding me everywhere. I know Maa will always be there for me.

JAI KRUPALU MAA.

પૂ. મા સર્વેશ્વરી

લેખક : રીટા લાડ

અનુવાદ : તંત્રી

પૂ. માએ ઘણી રીતે મને જીવનમાં મદદ કરી છે. મને જ નહિ, પરંતુ મારા આખા પરિવારને ય મદદ કરી છે. મારાં એક બહેને મને (મદદની) જે ઘટના કહી તે આ પ્રમાણે છે.

મારા ઘરે સન્સંગ માટે એક બેન (આન્ડી) આવ્યાં. જતી વખતે તેમણે જોયું કે ઘણી બધી બાટલીઓ પૂ. માએ આપેલ ચોકલેટના ઉપર વીટિલા કાગળોથી ભરેલી હતી. તેમણે કહ્યું. સાચું છે કે તમે તે બધાં સાચવી રાખો છો. મેં પૂછ્યું કે શા માટે (રાખો છો) તેમણે કહ્યું, પૂ. મા જ્યારે કેન્ડી (પીપરમીટ કે ચોકલેટ) આપે છે ત્યારે અંદરની ચોકલેટ કે પીપરમીટને તો પૂ. માનો સ્પર્શ થતો નથી. તે તો માત્ર ઉપરના રેપરને જ થાય છે. એટલે તેઓના પ્રેમ પૂર્ણ સ્થૂલસ્પર્શ સાથેના આશીર્વાદ તો આ રેપર પર અંકિત થયેલા હોય છે. તે બેને કહ્યું કે જ્યારે તમે કોઈ મુશ્કેલીમાં હોવ ત્યારે આ રેપરોમાંનું એક તમારી પાસે ઊડીને આવશે અને તમારી મુશ્કેલીમાં તમને મદદ કરશે. એટલે તે દિવસથી (આજ સુધી) મેં પૂ. માએ આપેલ કેન્ડીનું એક પણ રેપર (ઉપરનો કાગળ) ફેંકી દીધો નથી. પૂ. મા મારી કોઈ પણ વસ્તુને સ્પર્શ કરે છે—જેમ કે પંજાબી ટ્રેસ, તેને હું ધોતી નથી. કારણ કે પૂ. માએ તેઓના બંને હાથોવડે તેને સ્પર્શ કર્યો છે.

પૂ. માએ સ્પર્શ કરેલ તે પંજાબી ટ્રેસ મેં આજસુધી સાચવી

રાખ્યો છે. તેને મેં ફરી પહેર્યો નથી કે ધોયો પણ નથી. (પ્રસાદીરૂપે સાચવી રાખેલ છે.)

પૂ. માએ ઓગ્રના શિબિરમાં “મા હંમેશાં તમારી સાથે છે” એવા લખાણવાળા બીજા જ્યારે આપ્યા; ત્યારથી ભલે હું ગમે ત્યાં હોઉં પૂ. મા મારી સાથે સાથે જ છે એમ હું માનું છું. હું તેઓની હાજરીનો અહેસાસ કરું છું. અને તેઓનો પ્રેમ મને ચારકોરથી વીંટરાઈ રહેલ છે. મને વિશ્વાસ છે કે મા હંમેશા મારી સાથે જ છે. જય કૃપાળુ મા.

નોંધ : પ. પૂ. મહાત્મા શ્રી યોગેશ્વરજીએ એકવાર એક સાધકને સ્પર્શના પવિત્ર પરમાણુઓ અંગે પૂછતાં કહેલું કે એવું કદી ના માનતા કે સંતોના સંકલ્પો સાથેના પવિત્ર પરમાણુઓ સાબુ કે પાવડરથી ધોવાથી નષ્ટ થઈ જાય છે. તેની શક્તિ આવા ભૌતિક પદાર્થો કરતાં અનેક ઘણી વધારે હોય છે. સાધકમાં જો સાચો ભાવ હોય તો તે કાયમને માટે પ્રેરણાસ્પદ બની રહે છે. એટલા માટે તો સંતોના વસ્ત્રો, પાદુકાઓ કે ઉપયોગમાં લીધેલી વસ્તુઓને આપણે કાયમને માટે જાળવી રાખીએ છીએ. કાળ પણ તેમના ઉપર કોઈ અસર પહોંચાડી શકતો નથી. —તંત્રી

અર્ધ્ય અને અંજલિનું પુનઃ પ્રકાશન

તંત્રી

પ. પૂ. મા શ્રી સર્વેશ્વરી રચિત ‘અર્ધ્ય’ અને ‘અંજલિ’ ભજન સંગ્રહો અપ્રાપ્ય હતા તે હવે સુંદર આર્ટ પેપર ઉપર ફરીથી શ્રી વિજયભાઈ પુરોહિત(પંડિતજી)ના પરિવાર તરફથી તેઓશ્રીના સ્વ. પિતાશ્રી જ્યેન્દ્રભાઈની સ્મૃતિમાં પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યાં છે. આ બંને પુસ્તકોને મા શ્રી સર્વેશ્વરીની હાજરીમાં સ્વર્ગારોહણ અંબાજીમાં વેચાણ માટે મૂકવામાં આવ્યાં હતાં.

દરેક પુસ્તકની રાહતદરે કિંમત રૂ. ૨૦ રાખવામાં આવી છે. યોગેશ્વર ધ્યાન કેન્દ્રો પરથી તે મળી શકશે. ટપાલથી મંગાવનારે પોસ્ટેજ ચાર્જ અલગ આપવાનો રહેશે.

* * *

સુધારો

એપ્રિલ-૨૦૦૦ ના અંકમાં પાના નં. ૪૯ ઉપર My memories of Mahatmajina લેખકનું નામ છે. Nitya Nath Badoni. તહિ કે Nitya Nand Badoni તો સુધારી વાંચવું.

કેલગેરીની મૌન સાધના શિબિર (૨)

(એપ્રિલ-૨૦૦૦ થી આગળ)

રાજુ યાત્રી

શિબિરના કાર્યક્રમોનું આયોજન પૂ. શ્રી માનું હતું. એટલે દરેક કાર્યક્રમની પાછળ એમની શક્તિ કામ કરતી હતી. તો વળી જડ નિયમો અને યંત્રવત સાધનાની ચીલાચાલુ ઘરેડથી બીલકુલ અલગ એવા કાર્યક્રમો રસવંતા બનતા. સવારે ૫ થી ૭ અને ૯ થી ૧૧ તથા બપોરે ૩ થી ૫ એમ છ કલાક વ્યક્તિગત સાધનામાં રત રહેતા. તેમાં સૌ કોઈ પોતાની ઈચ્છા પ્રમાણે અલગ અલગ જગ્યાએ જપ-પારાયણ-પ્રણામ-વાંચન વગેરે પોતાના નિયમોને ન્યાય આપતા પાઠનના ઊંચા વૃક્ષોથી ઘેરાયેલી એ શાંત જગ્યા એ આ શિબિરનું ઉત્તમ પાસું હતું. તો વળી શિબિરના ખંડની બહાર વિશાળ લોન હતી જ્યાં સાધકો ચાલતા ચાલતા પોતાના જપ કરી શકતા. બેસીને પાઠ-પારાયણ પણ કરી શકતા. ઉપરાંત વનરાજીની વચ્ચેના રસ્તે પણ શાંતિથી ચાલતા ચાલતા જપ થઈ શકતા. હરિદ્વારના નીલધારાના ગંગાજીને યાદ અપાવે એવી સુંદર સરિતાનો તટ પણ સાધકો માટે વ્યક્તિગત સાધનાનું સ્થળ બની ગયું હતું. પૂ. શ્રી માને પણ તે સ્થળ ખૂબ જ પસંદ પડ્યું હતું. પૂ. શ્રી મા સૌને લઈને ઘણીવાર બપોરે ૩ થી ૫ ના સમયમાં ત્યાં જતાં. પોતાની ખુરશીપર ધ્યાનસ્થ થઈ એ સરિતાના પ્રવાહ તરફ મુખ રાખી ને બેસતાં અમને શિખવતાં હતાં કે અહીં દુનિયાથી વિમુખ થઈને એક માત્ર ઈશ્વર સાથે જ અનુસંધાન સાધવાનું છે.

તેનું જ ધ્યાન ધરવાનું છે. તો વળી વૈવિધ્ય-પ્રિય પૂ. મા ક્યારેક નદીકિનારે ગરબાની રમઝટ પણ માણતાં. પૂ. શ્રી મા માટે 'મૌન'ની પરિભાષા સીમિત નથી. એમને માટે 'મૌન' એટલે મનનું મૌન. તેમાં ઈશ્વરસ્મરણ માટે વૈખરી વાણીને વહાવવાની છૂટ છે. પ્રભુને પોકાર પાડવા માટે જો જીભ હલાવવી પડે તોપણ તે 'મૌન' જ છે. જો કે પૂ. શ્રી માનું 'મૌન' આ પ્રકારનું નથી. તેઓ તો ગમે તેવા સંજોગોમાં પણ વૈખરી વાણીનો ઉપયોગ કરતાં નથી. એઓશ્રીના મુખમાંથી એક જ અવાજ સાંભળી શકાય છે તે બાળકના જેવો ખડખડાટ હાસ્યનો. પણ અમારા જેવા જેને 'મૌન' આકરું લાગે તેને આવી રીતે સાધના કરવાની છૂટ આપી હતી. તે ઉપરાંત ઘણીવાર વિવિધ સંતોએ લખેલા ગુરુભક્તિના જ્ઞાનેશ્વરી ગીતામાંથી કેટલાંક અવતરણો પણ વંચાવતાં. પૂ. શ્રી માનું એક જ લક્ષ્ય અને તે પ્રભુ પ્રત્યેવાળવાનું. શિબિરાર્થીઓ કેમ કરીને આ અદ્ભુત સ્થળ અને સમય મળ્યો છે તેનો ઉપયોગ કરી લે. આવી ઉત્કૃષ્ટ ભાવના પૂ. શ્રી માને જગતના બધા સંતોથી અલગ પાડે છે. સર્વોત્તમ વાત તો એ છે કે પોતાનાં આચરણદ્વારા જ ઉપદેશ આપે છે. તેથી તેમને બોલવાની જરૂર પણ નથી. અહીં શ્રી કલ્યાણની કેટલીક ડાયરીઓ સાધકોના વાંચન માટે મૂકવામાં આવી હતી. તેમાં મુંબઈના પૂ. શ્રી માનાં નિવાસ સમયની એક ડાયરીમાં શ્રી કલ્યાણ પૂ. માને પ્રશ્ન કરે છે, "હે મા તમે આટલો પ્રેમ કરો છો, તેમ છતાં અમે પાછા સંસારમાં કેમ આસક્ત બની જઈએ છીએ?" પૂ. શ્રી માને આ પ્રશ્ન અમે ફરી અહીં શિબિરમાં કર્યો. કારણ પૂ. શ્રી માએ એક પ્રસંગે પ્રસન્ન થઈને અમને શાબાશી આપી. અહા શું મધુરું એ દર્શન

હતું! જાણે આ અખિલેશ્વરીએ અમારા ઉપર વ્યભનો ધોધ વર્ષાવ્યો. તરત જ પૂ. શ્રી માએ હસતાં હસતાં લખ્યું કે, “આપણે પથ્થર છીએ માટે. આપણે આપણી અટક બદલાવીને ‘પથ્થરીયા’ કરી દેવાની જરૂર છે!” આ જવાબ પૂ. શ્રી મા સસ્મિત લખતાં હતાં. પણ એ રમૂજ નહોતી, નક્કર વાસ્તવિકતા હતી. તો વળી એક પ્રસંગે તેઓએ મને પોતાનાં કેટલાક ભાવ શિબિરાર્થીઓને સંભળાવવા માટે મોટેથી વાંચવાનું કહ્યું અને કહ્યું કે, “બે વાર ફરી ફરી વાંચજે જેથી જન્મોજન્મ યાદ રહે ને જડ વચ્ચે એ શબ્દો ટકી શકે.” પૂ. શ્રી માએ એટલા માટે જ વખતોવખત આપણને આવી શિબિર અને સત્સંગમાં સામેલ કરવા પડે છે. જેથી આપણે ‘શીલામાંથી અહલ્યા’ બની શકીએ. પૂ. શ્રી મા ભગ્ન માનવ મંદિરોમાં પ્રાણપ્રતિષ્ઠા કરવાની કેટલી જલ્દમ ઊઠાવી રહ્યાં છે! કેટલાં નીચે ઉતરીને આપણને ઉપર લઈ ઊઠાવવાના શ્રમ આદરી રહ્યાં છે. આ કરુણામૂર્તિના ચરણે પ્રાર્થના કરીએ કે એમની શક્તિ જ આપણને એ પ્રમમયીના પ્રેમને પામવાની શક્તિ અને ભક્તિ આપે. આમ આ ‘મૌન’ સાધનાથી ‘સાધનાત્મક જીવનનો સાચો અર્થ બતાવ્યો.

પૂ. શ્રી મા સાથે રાત્રિ બેઠકની અવનવી વાતો

આ શિબિરમાં શિબિરાર્થીઓને બધા જ કાર્યક્રમોમાં અતિપ્રિય બે કાર્યક્રમ હતા. આમ તો દરેક સાધકોને આ શિબિરનો દરેક કાર્યક્રમ રસવંતો જ લાગતો. તે બે કાર્યક્રમો ૧. પૂ. શ્રીની અમૃત-વાણી અને ૨. રાત્રે ૯ થી ૯-૩૦ ની પ્રાર્થના સમયે થોડાક સમય માટે પૂ. શ્રી મા સાધકો સાથે લખીને વાતો કરતાં તે. પહેલો

કાર્યક્રમ પ્રિય થઈ પડ્યો તેનું એક કારણ પૂ. શ્રીની જીવંત વિડીયોકેસેટમાંનું દર્શન અને મધુર શ્રી વાણી, જાણે શ્રી ગંગાજી-ના પ્રવાહ જેવી અસ્ખલિત વળી સ્વાનુભાવથી સંપન્ન એવી ભક્તિની પગદંડી પર જાણે પૂ. શ્રી સૌને આંગળી પકડીને ચલાવી રહ્યા હોય એટલે સાક્ષાત અનુભવ! બીજો રાતનો કાર્યક્રમ પણ લોકપ્રિય થયો કારણ કે પૂ. શ્રી મા સૌ સાથે સીધી વાત કરતાં. પોતાને જે કહેવાનું છે તે સરળ ભાષામાં કહેતાં. સાધકોના પ્રશ્નો પોતે જ સાધકોને કરે અને પછી તેના ઉત્તર પણ પોતે જ આપે. આવું કોણ કરી શકે? માર્ગ કોણ બતાવે? જેણે માર્ગ નેયો હોય, જે એ માર્ગે ચાલ્યા હોય, જેણે એ માર્ગે પોતાના પ્રશ્નો જાતે ઉકેલ્યા હોય અથવા પોતાના ગુરુ પાસેથી તે પ્રશ્નોના ઉત્તર મેળવવાની શક્તિ પ્રાપ્ત કરી હોય તેવા “દુર્ગમ ચઢાણે” જે ચડ્યું હોય તે. જેણે એ માર્ગ પર ચાલવા પોતાની જાત નિયોવી દીધી હોય તે અને તે પરમ મા સિવાય કોણ હોઈ શકે આ જગમાં? આવો પારસમણિ જ્યારે સ્પર્શ કરતો હોય તે સમય કોને પ્રિય ન હોય? પૂ. શ્રી મા વિવિધ પ્રશ્નો કરે.

૧. કોને ‘મૌન’ આકરું લાગે છે?
૨. કોને અલ્પાહાર નથી સૂવતો?
૩. કોને ખીચડી રોજ નથી સૂવતી?
૪. કોને કંટાળો આવે છે?
૫. લીધેલા નિયમો પળાય છે?
૬. ઊંઘ કોને આવે છે?

૩. સૌ પોતે પોતાની ચોકી કરે છે?

આવા સાવ સામાન્ય લાગતા પ્રશ્નોની પાછળ કેટલું ઊંડું તત્ત્વજ્ઞાન છે તે ત્યારે જ સમજાય કે જ્યારે સાધક પોતે ખરેખરી સાધનાના પંથ પર ડગલા પાડે. ઘરે રહીને સાધના કરવી અને આ એકાંતમાં 'મૌન' રહીને સાધના કરવી એ બે વચ્ચે આસમાન જમીનનો ફેર મને લાગ્યો. કારણ આપણું સાંસારિક મન, જન્મોના સંસ્કારથી ભરેલું તો આપણી સાથે જ હોય છે. પણ પૂ. શ્રી માની હાજરી અને સમયસરનું રોજ રોજ ઘડતર અને એ પરમેશ્વરીનું સંકલ્પ બળ જ આ શિબિરની સાધના સૌને માટે રસમય, પ્રાણવાન બનાવતી દરેક નાનામોટા સાધકના મુખપર ના જોયેલી શાંતિ પથરાયેલી દેખાતી. ક્યાંયે ચિંતાની, ઊંઘની, કંટાળાની, થાકની રેખા સરખી ના દેખાય. કેટલું પ્રબળ અને સંકલ્પબળ હશે તેનો ખ્યાલ આ શિબિરમાં આવે. આમ પોતાનાં આ કૃષ્ણ-સ્વરૂપની સૌને આકર્ષી રાખવાની શક્તિ અને સાધનામાં અવનવી રીતે પ્રાણ પૂરવાનું કૌશલ્ય પૂ. શ્રી મામાં ભાગવતી સ્વરૂપના દર્શન કરાવે છે. તો આવા પ્રશ્ન અને ઉત્તરના કાર્યક્રમમાંથી તેઓ સાધકોની સ્થિતિ જાણતાં અને રમૂજ સાથે જરૂરી ફેરફારો અને સૂચન પણ કરતાં. પહેલીવાર જ્યારે નિર્જળા ઉપવાસનો દિવસ પૂરો થવા આવ્યો ત્યારે પૂ. શ્રી માએ પૂછ્યું કે, "કેટલાને પાણી પીવાની ઇચ્છા થાય છે?" પણ કોઈએ આંગળી ઊંચી ના કરી એટલે પૂ. શ્રી માએ હળવી રીતે કહ્યું કે, "હવે કિનારા સુધી તો આવી ગયા છો. કાલે સવારે ઉતરી પડજો." વળી પૂ. શ્રી માએ સૌ ઉપવાસીઓ માટે બીજે દિવસે સવારે પારણા માટે લીંબુ શરબતની વ્યવસ્થા માટે સૂચના આપી હતી તેના અનુસંધાનમાં

કહે છે કે, "રાત્રિ તો સવારે મળવાના લીંબુ શરબતની આશામાં નીકળી જશે!" આમ સૌના મનની વાત કહી પૂ. શ્રી મા રમૂજ સાથે સૌને હસાવે છે. તો વળી સ્વાનુભવની વાત કરતાં કહે છે, "શરીરને મિત્ર બનાવવાનું છે. શરીરને પંખાળવાનું નથી. એની પાસેથી સમજાવીને કામ લેવાનું છે. એને મિત્ર બનાવીને સમજાવીએ તો તે બધું જ કરે અને અનુકૂળ પણ બને! કહેવાનું કે, હે શરીર ચાલો આજે નિર્જળા કરીએ." આમ એક નાના બાળકને સમજાવતાં હોય તેવા પ્રેમથી તેઓ શિબિરાર્થીઓને શીખવતાં કેવી અનોખી રીત છે!

સવારની હળવી કસરતોનું મહત્ત્વ સમજાવતાં કહે છે કે, "હમણાં લોસ એન્જેલ્સમાં દાકતરી તપાસ કરાવવા ગયા" (ખાસ નોંધ-પૂ. શ્રી માને દાકતરી તપાસની કોઈ જરૂર નથી, કે એવી કોઈ બિમારી પણ નથી તો વળી તકલીફ શાની હોય? પરંતુ આ વિજ્ઞાનમયી મા આજના બુદ્ધિજીવીઓ અને કહેવાતા આધુનિક સમાજ અને વૈજ્ઞાનિકોને તેમના જ સાધનો અને જ્ઞાનનો ઉપયોગ કરીને તમારો મારે છે. એક એવું સબળ પ્રમાણ આપે છે કે આધ્યાત્મિક અને દેવી શક્તિથી વધારે ચડિયાતું કોઈ વિજ્ઞાન નથી!) "ત્યાં જે ડોક્ટર હતા તેમને પૂ. શ્રી માના શરીરમાંથી લોહી લેવાનું હતું. તેમણે પૂ. શ્રી માને લાથ જોડીને કહ્યું કે, હે મા આપની નાડીને આજ્ઞા કરો જેથી લોહી મારી શીશીમાં હું લઈ શકું. આપ મારું કાર્ય સરળ બનાવો. અને ડોક્ટરે જેવી એ પ્રક્રિયાની શરૂઆત કરી તે તરત જ બોટલમાં સરરર કરતું એ દિવ્ય દેહનું સ્થૂળ લોહી ફૂવારાની પેઠે છૂટ્યું. સૌ કોઈ આ ઘટના ફટી આંખે જોઈ રહ્યાં." તપોબળે કસાયેલી આ કૃશકાયામાં માત્ર

લોહી જ નહીં બીજી કેટલીયે શક્તિઓ આવી રીતે ભરેલી પરેલી છે તે તો એક પૂ. શ્રી યોગેશ્વરજી સિવાય બીજું કોણ જોઈ શકું છે? આ પ્રસંગ કહી પૂ. શ્રી માએ જણાવ્યું કે આ વાત પાછળ અમારી રોજની નિયમિત હળવી કસરત, આસનો અને પ્રણામનું રહસ્ય છે. તો વળી હળવી કસરતમાં પૂ. શ્રી માએ “ઘર્ષણ સ્નાન”નું મહત્ત્વ પણ સમજાવ્યું. જેમાં શરીરના મુખ્ય અંગો મોઢાનો ભાગ, હાથ, પગ, પીઠ, છાતી વગેરેને ભાર દઈને બે હાથે ઘસવાના હોય છે. તેનાથી લોહી ભ્રમણ જરૂરિયાત પ્રમાણે થાય છે. આ દુનિયામાં પૂ. શ્રી મા જેવા એક પણ ડોક્ટર મળશે નહીં તેનું પ્રમાણ પૂ. શ્રી મા સૌને નજરે દેખાય એ રીતે આપે છે. માત્ર ઈતિહાસની કે દિવ્યતાની વાતો જ કર્યા કરતાં નથી! વિજ્ઞાનમયી માને પ્રણામ!

પંદર ઓગષ્ટે પૂ. શ્રી માએ નિર્જળા ઉપવાસ સાથે નિયમ પ્રમાણે એક દિવસમાં એક લાખ જપ કરવાના હતા તેથી એકાંતમાં હતાં. બીજે દિવસે રાત્રિની બેઠકમાં સૌ ભક્તો સાથે પોતાના દિવ્ય અનુભવની વાત કરી સૌને ધન્ય કરી દીધાં. મોટા ભાગે પૂ. શ્રી મા જાહેરમાં દિવ્ય અનુભૂતિઓની ચર્ચા કરતાં નથી પણ આજે સૌ પર કૃપા કરી કહ્યું કે, “અમે જ્યારે જપ કરતાં હતાં ત્યારે અમારી ચારે બાજુ દિવ્ય પ્રકાશ ફરી વળ્યો. કલાકો સુધી એ જ અવસ્થા રહી! અમે ચાલતા તો તે પ્રકાશ પણ અમને વિંટળાઈને ચાલતો રહ્યો” પછી ઉમેરતાં કહે છે, “પૂ. શ્રી કહેતા વર્ષોની આકરી તપશ્ચર્યા પછી, એકાદવાર મળતું આ પ્રકાશ દર્શન પૂ. શ્રી માને તો છેક બાળપણથી થાય છે!” આમ એના પરથી પૂ. શ્રી માની દિવ્યતા અને કક્ષાનો ખ્યાલ આવે છે. પૂ. શ્રી માએ

શિબિરમાં જ એક દિવસ પોતાનો પરિચય આડકતરી રીતે અમને આપ્યો. બન્યું એમ કે અમે શિબિરના મુખ્ય હોલના સ્ટેજને શણગારતાં હતાં અને તેમાં પૂ. શ્રી અને પૂ. માના સ્વરૂપોની આસપાસ કલાત્મક રીતે સાડી ગોઠવતાં હતાં. શ્રી ભગવાનજીભાઈ તેનું અવલોકન કરતા હતા તથા યોગ્ય ન લાગે તેનું સૂચન પણ કરતા હતા. પૂ. શ્રી મા પણ સૂચન કરતાં તો વળી સાથે સાથે કંઈક સરખું કરવાનું હોય તો તે પણ કરતા, તો વળી ખીલી કે પીન લઈને આપણી બાજુમાં તૈયાર ઊભા રહેતાં! ત્યાં એક સમયે એક સાડીનો છેડો પૂ. શ્રીને એવી રીતે ઢાંકી દેતો હતો કે જમણી બાજુના ખૂણામાં બેઠેલાને પૂ. શ્રીના સ્વરૂપનાં દર્શન બરાબર થઈ શકતાં ન હતાં. તેથી શ્રી ભગવાનજીભાઈએ કહ્યું કે, “પૂ. શ્રીનાં દર્શન બરાબર થતાં નથી.” એક પણ ક્ષણના વિચાર વિના તરત જ પૂ. માએ લખ્યું કે, “પ્રભુનું દર્શન ના થતું હોય તો મા અહીં બેઠી જ છે, ટુ-ઈન-વન!” તત્કાળ લખાયેલા એ શબ્દો એટલા બધા અસરકારક હતા કે શંકાને સ્થાન જ રહેતું નથી! પ્રણામ હો એ અર્ધનારીશ્વર રૂપને! પ્રણામ હો મા સર્વેશ્વરીને.

આ શિબિરમાં પૂ. શ્રી માની રિદ્ધિ-સિદ્ધિ બનવાનું જેને ક્ષણે આવ્યું એમાં મુખ્ય અને સર્વ સર્માપિત જે સાચા ભક્તોની હરોળમાં બેસી શકે તેવા પ્રભુપરાયણ દંપતી જેમણે પૂ. શ્રી માની બે યાત્રાની યોજનાઓ ૧. એડમન્ટન યાત્રા. ૨. અલાસ્કા યાત્રા-માં પણ મહત્ત્વનો ભાગ ભજવ્યો હતો તે શ્રી વાસુદેવજી અને શબરીબાઈ શ્રી પદ્માબેન અન્નપૂર્ણાના હાથ બનેલાં શ્રી હંસાબેન, રૂક્મણિબેન, ગુલાબબેન, સરસ્વતીબેન, લીલીબેન અને શિબિરમાં ભાગ લઈ રહેલાં બધા જ માનુસ્વરૂપોએ પૂ. શ્રી મા અન્નપૂર્ણાના

સાચા સેવક બની રહ્યા અને પૂ. શ્રી માના અંતરના આશીર્વાદ પણ પામ્યાં. તે વળી અંગત સેવાના ભેખધારીઓ જેમણે પોતાની ઊંઘ, ભૂખ, થાક, કંટાળો બધું જ પૂ. શ્રી માની સેવાના કાર્યોમાં દૂર કરી દીધું છે તે શ્રી વિનોદભાઈ, શ્રી સરોજબેન, શ્રી ભગવાનજી, શ્રી કંચનબેન અને શ્રી વિમળાબેનની તે વાત જ ન્યારી હતી. અને બાકી જે રહ્યા તે સર્વે થકી જ આ શિબિર શોભી ઊઠી. તે સાધકો, સઘળી અગવડતાનો આમંત્રણમાં ઉલ્લેખ કર્યો હોવા છતાં પૂ. શ્રી માના આમંત્રણનો પ્રેમથી સ્વીકાર કરીને આ શિબિરમાં ભાગ લેવા આવી પહોંચ્યા અને પૂ. શ્રી માને ગૌરવ થાય તેવી રીતે સાધનામય જીવન જીવવાના પ્રયત્નો કર્યા તે સહુને મારા હૃદયથી પ્રણામ.

આનંદમયીના અંકે સૌ આનંદ-આશ્રમમાં પરમસુખ પામ્યા તે માટે તેના કાયમકાળ ઋણી રહેશું.

મને પારસમણી મળ્યો, મને માનો ખોળો મળ્યો.

* કૃપાનિધિને *

હું તો આવી રહી તારે દ્વાર,
ઓ કૃપાનિધિ! માર કે તાર.
તે બોલાવી તો દોડી આવી,
સાંભળ મારી વાત;
રખે મને તું અળગી કરતો,
પકડજે મારો હાથ હું તો

તલસાવી મને તડપાવી વળી,
મારીશ ના કદી લાત;
બહાલ કરીને સ્વીકારી લેજે,
રાખજે મારી લાજ હું તો

પ્રેમની પાવન પગદંડી પર
પ્રેમે કરું છું પ્રયાણ;
જોજે નિરાશા થાય મને ના,
રક્ષજે મારો પ્રાણ હું તો

કૃપાનિધિને

મા સર્વેશ્વરી

તા ૯-૧૧-૧૯૭૮ ના રોજ પૂજ્ય શ્રી યોગેશ્વરજીના કૃત બે દિવસના સત્સંગ માટે સુરતથી અમદાવાદ જવા નીકળી ત્યારે માર્ગમાં આ પદ લખાયું.

વારંવાર બે, પાંચ, સાત દિવસના સુખદ સંતસમાગમ પછી શાળામાં સેવા માટે જવું જ પડે એ પ્રવૃત્તિ સાધનામાં વિશ્લેષરૂપ લાગતી હતી.

તેથી જ આ પદમાં અંતઃકરણથી વિનંતિ થઈ કે આ વખતે પણ તમારા આમંત્રણથી આવી રહી છું, તો હવે કૃપા કરીને મને અળગી ના કરશો, નિરાશ ના કરશો. હે પ્રભુ! મારી સાધનામાં હવે મને તડપાવવાનું બંધ કરી દો. મને તમારી છત્રછાયામાં સ્વીકારી લો. અને સાચા અંતઃકરણથી થયેલો એ પોકાર પ્રભુ સાંભળ્યા વિના રહે ખરા?

થોડા જ દિવસોમાં, એટલે કે ૧૫ નવેમ્બર પછી, શાળાના સ્થૂળ બંધનનો પ્રભુકૃપાએ પરિત્યાગ થયો અને સદાને માટે સમર્થ સંતની શીતળ છાયામાં પરમવિશ્રામ પામવાનું સદ્ભાગ્ય મળી ગયું.

સંતના-પ્રભુના સાન્નિધ્યે જવા જીવ તલસે ત્યારે તેના મન-અંતરમાં જે ભાવો જાગે છે તે આ પદમાં વ્યક્ત થાય છે.

* * *

શ્રી ભર્તૃહરિ વૈરાગ્યશતક

[શ્લોક ૧૩ થી ૧૬]

યોગેશ્વરજી

૧૩

ભોગોથી ઉપરામ થા સકળ આ જે રોગથી છે ભર્યા,
આવીજા જટ આધિવ્યાધિવિણુ આ કલ્યાણના માર્ગમાં;
ધારી લે બસ શાંતિ ચંચલ દશા ઉન્મત્ત આ ત્યાગતાં,
હે મારા મન, ના રમીશ ભવના ભોગે હવે તૃપ્ત થા!

૧૪

પ્રીતિ તો કર ચંદ્રશેખરપરે ને રોક આ રાગને,
હે મારા મન, સંગ તો સુરનદી ગંગાતણો રાખને;
શો વિશ્વાસ તરંગ બુદ્ધુદ્દતણો ને વારિના વેગનો,
સર્પોનો, ચપલાતણો, અનલનો, સ્ત્રીનો, ભવાબ્ધિતણો!

૧૫

ભૂશ્યા ફળફલમૂલ વનનાં ને વલ્કલોની પ્રિયા,
પ્રેમે પ્રીત કરો હવે પ્રણયથી ચાલો જઈએ વને;
ભ્યાં છે ક્ષુદ્ર વિવેકહીન મનના આ રાજવીના નહીં,
નામોનાય અવાજ ચિત્તદુઃખથી સંતપ્ત એવા અહા!

૧૬

ધાર્યું ધ્યાન મહેશના પદનું ના સંસારને છેદવા,
સ્વર્ગદ્વાર ઉઘાડનાર પટુ તે છે મેળવ્યો ધર્મ ના,
નારીના સ્તન પુષ્ટ ને અધરને ના સ્વપ્નમાંયે યુમ્યા,
માતાના વનચૌવને ખલ અમે પાક્યા કુહાડીસમા

(ક્રમશઃ)

કોઈ પણ જગ્યાએ ચઢવાનું જ અઘરું. ઉતરવામાં બહુ તકલીફ પડતી નથી. તમારે મનને જીતવું હોય, ઈન્દ્રિયોના ઉપર સંયમ કરવો હોય, કોઈ નિયમોનું પાલન કરવું હોય, શાંતિ મેળવવી હોય, બ્રાહ્મી સ્થિતિમાં પ્રવેશ કરવો હોય પ્રતિષ્ઠિત બનવું હોય તો અઘરું કામ છે. પણ પડવું હોય તો? નીચે ઉતરવું હોય તો ચપટી વગાડતામાં પડી જાઓ. ક્યાંક પણ તમે માયા કરી બેસો, મમતા કરી બેસો, આસક્તિની દોરીથી બંધાઈ જાઓ. એક ક્ષણની અંદર પડી જાઓ. અને એવા પડો કે ખીણમાં ક્યાં ગયા એનો પત્તો પણ લાગે નહીં. ખબરેય ના પડે કે આ એ જ માણસ હતા કે બીજા માણસ હતા. યોગેશ્વરજી

સૌજન્ય :

YOGA & TOTAL HEALTH CENTRE

ડો. હિમાંશુ પાઠક,
શ્રી હેમીના પાઠક.

“ નિરાંત ”

૩૨, દિવાળીબાગ સોસાયટી, સુર્યપુર સોસાયટી પાછળ,
રહેદર રોડ, સુરત-૩૯૫ ૦૦૮

ફોન : (૦૨૬૧) ૬૮૫૨૮૩
મોબાઈલ : ૯૮૨૪૦૪૩૦૩૩

E-mail :
hpathakji@yahoo.Com

મે : ૨૦૦૦

૫૫

ચાલો, પૂ. મા વિષે કંઈક જાણીએ

નારાયણ હ. જાની

પૂ. માનું ગુરુદેવ પ્રભુ પ્રત્યેનું અનુરાગપૂર્ણ અનુસંધાન એટલું બધું પ્રબળ છે કે પૂ. મા ભલેને પોતાના આવાસમાં બેસી કોઈ પણ કામ કરતા હોય કિન્તુ એમના મનનો એક ભાગ સતત સાધકો યોગ શૈવલ્યમમાં કે બીજા ક્યાંય ગુરુદેવ પ્રભુના મંત્રગાન કરતા હોય, તેના ઉચ્ચારણમાં સ્લેજ પણ ક્ષતિ જણાય, તો તુરત જ શ્રી મંજુલાબેન કે મહાલતાબેનને દોડાવ્યાં છે—ભૂલ સુધારવા કે યોગ્ય રાગમાં મંત્રગાન કરવા. આટલી બધી જાગૃકતા પૂ. માનું મન સતત રાખતું હોય છે.

પૂ. માનું ચાલે તો તેઓ ચોવીસે કલાક પૂ. ગુરુદેવ શ્રી યોગેશ્વર પ્રભુના નામનું સંકીર્તન સાંભળ્યા જ કરે. તેમાં રાત્રિ પણ તેમને વિક્ષેપકર લાગે. આવી ઉત્તમ અનુરાગભરી પૂ. માની ગુરુદેવ પ્રત્યેની આરાધના કે ભક્તિ છે. આ પ્રકારની ભક્તિમાં જ પૂ. માના જ્ઞાન, ભક્તિ ને યોગ સમાઈ જાય છે. આમ પૂ. ગુરુદેવ એ જ એમને મન ઈશ્વર, પ્રભુ કે ઈષ્ટ છે. એમનો સાથેનું અનુસંધાન એક શ્વાસ જેટલું પણ ના ચૂકી જવાય. તેની પૂ. મા સતત કાળજી રાખે છે. એટલે જ પૂ. મા ને પ્રભુ અલગ રહ્યાં નથી. દરેક સાધકનું લક્ષ્ય આ સર્વોત્તમ સ્થિતિએ પહોંચવાનું હોવું જોઈએ. એ વાત એક પણ અક્ષર બોલ્યા વિના પૂ. મા પોતાના આચરણથી શીખવે છે. એમ કરવામાં તેઓ શાસ્ત્રોના કોઈ સિદ્ધાંતો કે જટિલ વિધિવિધાનની વાતો વચ્ચે લાલતાં નથી. એમના જીવન વ્યવહારનું કે દિનચર્યાનું સમજપૂર્વકનું નિરીક્ષણ માત્ર તત્પર સાધકને ઘણું બધું શીખવી જાય છે. પાંચ વર્ષોના મીનના પરિણામે પૂ. માના હરેક અંગ પ્રત્યંગને લાચા ફૂટી છે.

તેના કોઈ શબ્દો નથી—પણ તેમાં અભિવ્યક્તિ છે—જે ઘણું બધું કહી જાય છે.

પૂ. માને ખૂબ શ્રદ્ધાપૂર્વક નિહાળ્યા સિવાય આ બધું સમજાય એવું નથી. છતાં તેમની પવિત્ર ઓરા—તેમની ઉપસ્થિતિ માત્રથી સમગ્ર વાતાવરણને એક પ્રકારની આધ્યાત્મિક શાન્તિથી સભર કરીને—સહુને નવડાવતી રહે છે. આ આંદોલનો અતિ સૂક્ષ્મ હોવા છતાં એવાં તો સબળ છે કે ના પૂછે વાત. તમારી ઈચ્છા હોય કે ના હોય છતાં તમને એ સ્પર્શે જ.

આના કારણે જ પૂ. માની ઉપસ્થિતિથી સ્વર્ગારોહણ એક જીવંત તીર્થ બની ગયું છે. એના પ્રત્યેક આશુ પરમાશુ આત્મિક ચેતનાથી સભર બની ગયા છે. પૂ. માને પ્રાકૃતિક સૌંદર્ય ખૂબ ગમે છે અને તેનો સહજ અનુભવ તેઓ કરતાં રહે છે. પછી તેઓ ભલે ગમે ત્યાં હોય.

તા. ૧૮-૪-૨૦૦૦ ના દિવસે ચૈત્રી પૂર્ણિમા હતી. પૂ. મા સ્વર્ગારોહણમાં હતાં રાત્રે મોટાભાગના સાધકો નિદ્રાનું સુખ સૂઈને લઈ રહ્યા હતા, ત્યારે પૂ. મા પોતાના આવાસમાંથી બહાર ખુલ્લામાં ઉતરી આવી ચૈત્રી પૂનમની અદ્ભુત શીતળ ચાંદનીનો પ્રસન્નતાપૂર્વક અનુભવ કરવા લાગ્યાં. એમાં કેટલાય કલાકો વીતી ગયા! આસપાસ બધે નીરવ શાન્તિ—ને ચાંદનીની ચાદર ઓઢેલી પ્રકૃતિ લાગે કે “યા નિશા સર્વભૂતાનાં તસ્યાં જાગ્રતિ સંયમીનું ગીતાનું એ કથન સાકાર દેહધારણ કરી પૂ. માના સ્વરૂપમાં આજે ઉતરી આવ્યું ના હોય! પૂ. મા ખરે જ ખૂબ ખુશ થઈ ગયાં—જો કે તેઓ સદાય ખુશ કે પ્રસન્ન જ હોય છે. પ્રસન્નતા અને આનંદ એઓશ્રીના શ્રીવિગ્રહના બે સ્વાભાવિક પલ્લવો બની ગયાં છે.

બીજા દિવસે પૂ. માને થયું અમે ગઈ રાત્રે જે પ્રાકૃતિક સૌંદર્ય માણ્યું તેનો ભલેને થોડો અંશ સાધકો માણતા. એટલે સવારની

બેઠકમાં પૂ. માએ લખીને પૂછ્યું, “આજે રાત્રે ૧૨ થી ૪ કોને ધૂન કરવી છે?” સાંભળતાં સારું લાગે, પણ આચરણમાં મૂકવું કેટલું કઠણ છે તે તો અનુભવે જ સમજાય એક બે ઉત્સાહી યુવાનો સિવાય સહુ મૌન રહ્યા. પૂ. મા સમજી ગયાં કે આ ડોઝ વધારે છે. એટલે તેને હળવો કરતાં કહ્યું બે કલાક માટે.” તો થોડા વધુ સાધકોએ ઉત્સાહ બતાવ્યો. પણ પૂ. મા તો દેહાધ્યાસમાં જીવતા સાધકોના મનની સ્થિતિ જાણે. એટલે કરુણાર્દ્ર ભાવે વધુ છૂટ મૂકતાં ફક્ત રાત્રે ૧૨ થી ૧ એક કલાક માટે ચાંદનીમાં મંત્ર-ગાનનો કાર્યક્રમ પ્રયોજ્યો.

બરાબર ૧૨ નો ઘંટ વાગતાં જ બધાં જ સાધક ભાઈબહેનો આવાસોમાંથી ખુલ્લામાં આવી ગયા. જોયું તો પૂ. મા સૌથી પહેલાં ઉતરી આવીને ઊભાં હતાં. બધી જ વિજળીની બત્તીઓ બંધ કરાવી—પ્રકૃતિના ખોળે—નીરવ શીતળ ચાંદનીનો અનુભવ પૂ. માએ સહુને કરાવ્યો. મધ્યરાત્રિની નીરવતામાં ‘ૐ નમો ભગવતે યોગેશ્વરાય’ મંત્રનું લયબદ્ધ ગાન ખૂબ મધુર લાગતું હતું. એ શબ્દોનો ધ્વનિ આસપાસની દૂર ટેકરીઓ સુધી પ્રસરી જતો હતો.

થોડા સમય સુધી ઊભા ઊભા ફરીને આ ધૂન થતી રહી—પછી પૂ. માને લાગ્યું કે હવે બધા પૂરેપૂરા જાગ્રત થઈ ગયા છે. એટલે વચ્ચેના ત્રિકોણિયા ભાગમાં પ્રવેશી પૂ. મા કથાય આસન વિના સીમેન્ટના બાંકડે બેસી ગયાં! તો સાધકો પૂ. માની સામે અને આસપાસ કાંકરાઓવાળી જમીન પર ગોઠવાઈ ગયા. ભિન્ન ભિન્ન રાગોમાં ‘ૐ નમો ભગવતે યોગેશ્વરાય’ ગવાતું રાધું, શ્રી જયુબેન, દમયંતીબેન, સરોજબેન મયૂરીબેન વગેરેએ પૂ. માના મૂક સૂચનોને સંકેતો પ્રમાણે—આરોહ—અવરોહ બદલીને—ચાર-પાંચ ઢબે આ ધૂન ગવડાવી. બધાંને સાંભળવી ખૂબ ગમી.

બરાબર ૧ ના ટકોરે—કાર્યક્રમ સમાપ્ત કર્યો. પરંતુ તેનો

આસ્વાદ તો કલાકો સુધી સાધકોનાં મન માણતાં રહ્યાં, પૂ. માને નિયમો ગમે. તેનું પાલન પણ કરે છતાં તેમાં શક્ય તેટલું વૈવિધ્ય પણ લાવતાં રહે, નાવીન્ય પૂ. માને ગમે. એટલે તો કશુંય અસુંદર પૂ. મા પાસે ટકે જ નહિ. એમના સ્પર્શ માત્રથી કે સૂચનમાત્રથી કંઈક અવનવું સુંદર ઊભરી આવે.

પૂ. માને સર્જનાત્મક પ્રવૃત્તિઓ ગમે એટલે પૂ. મા બાળકો જ્યારે નાની મોટી ઘટનાઓનો આધાર લઈ નાટક ભજવે, ત્યારે તેમની પીઠ થાબડે, તેમને ખૂબ પ્રોત્સાહિત કરે. જીવનમાં ઉપયોગી એવી સારગ્રહી વાતો કે ઘટનાઓને રજૂ કરતા અભિનયોને પૂ. મા આવકારે. એટલે તો યમ અને નર્ચિકેતાના સંવાદોને જ્યારે બાલિકાઓએ રજૂ કર્યા ત્યારે પૂ. મા પ્રસન્ન થયાં. સહુને બીર-દાવ્યા જ્યાં પણ સારું છે, સુંદર છે, પવિત્ર ને નિર્દોષ છે, જીવન-ને ઉર્ધ્વગામી બનાવનારું છે—તે સર્વ પૂ. માને ગમે જ. સાધકો પણ જીવનમાં આવો અભિગમ અપનાવે તેવું પૂ. માનું આડકતરું સૂચન છે.

આમ પૂ. મા એક એવો અદ્ભુત અખૂટ ખજાનો છે, જેમાંથી દરેક સાધક પોતાની પાત્રતા પ્રમાણે ગ્રહણ કરીને લઈ જઈ શકે છે. જેની સમજનું પાત્ર ઊંડું ને પહોળું તેટલું વધારે તે લઈ જશે ને જેમનાં પાત્ર સાવ નાનાં કે છીંછરાં હશે, તે અલ્પ પામશે. તો વળી જે કશું જ લેવા કે ગ્રહણ કરવાની ભાવનાથી નહિ આવ્યા હોય તે ખાલી હાથેય પાછા જશે. એથી સંભવ છે. ઘણું સાથે રહેનારાં અલ્પ પામે ને થોડું રહીને પણ કોઈક અતિ ઘણું લૂંટીને પામી જાય. પૂ. મા તો તેઓનો દિવ્ય આધ્યાત્મિક ખજાનો લૂંટાવા જ બેઠાં છે. સહુ ઘણું ઘણું પામે એ એમની અપેક્ષા—ભાવના છે. તેઓ તો આ કામ માટે જ પૃથ્વી પર આવ્યા છે. એટલે તો ડુંડું પૂર્ણમદ્ઃ પૂર્ણમિદમ્ પૂર્ણત્વૂર્મ મુદચ્ચતે. પૂર્ણસ્ય પૂર્ણમાદાય પૂર્ણમેવ-અવશિષ્યતે। માં વ્યક્ત થતી ભાવનાની જેમ—એમનો ખજાનો કદી ખૂટી કે ખાલી થઈ જવાનો તેમને કોઈ ભય નથી. તેઓ

સ્વયં પૂર્ણ છે—સંપૂર્ણ છે. એવા સંતો ભાગ્યે જ જોવા મળે છે. જેઓ પોતાની આત્મસ્થિતિમાં પ્રતિષ્ઠિત રહીને પોતાનો આત્મિક ખજાનો—લોકસંગ્રહાર્થે લૂંટાવતા રહે. કહેવાની જરૂર ખરી કે પૂ. મા શ્રી સર્વેશ્વરી એવાં એક વિરલ સિદ્ધ સંત છે!

આધ્યાત્મિક માર્ગે પ્રગતિ કરવામાં જે કોઈ સહુથી વધુ અડચણરૂપ હોય તો તે માણસમાં રહેલી તેની નિમ્ન પ્રકૃતિ છે. આ પ્રકૃતિનો પ્રધાન ગુણ તમસ્—એટલે કે ઊંઘ, આળસ ને પ્રમાદ પૂ. માએ પોતાની આ નિમ્ન પ્રકૃતિ પર સંપૂર્ણ વિજય મેળવ્યો છે. એટલે તો તેઓને બીજાઓની જેમ શરીરનો થાક ઉતારવા લાંબા કલાકોની ઊંઘની આવશ્યકતા રહેતી નથી. અલ્પ પણ સંપૂર્ણ નિદ્રા—થોડી મિનિટોની તેઓને ફરીથી શક્તિ અને સ્ફુર્તિથી ભરી દે છે. એથી તો પૂ. મા આખો દિવસ અને રાત મળી ૨૧-૨૨ કલાક કામ કરતાં જ રહે છે. તેમાં તેઓને થાક કે કંટાળો જણાતો જ નથી. તેઓ પૂર્ણ પ્રસન્નતાથી પોતે લીધેલું કામ કરતાં રહે છે ને પાસે રહેલા સાધકો પાસે કરાવતાં રહે છે. ઘણીવાર જોવામાં આવ્યું છે કે પૂ. મા વહેલી સવારના ત્રણ કે ચાર સુધી જાગતાં જ હોય છે ને સવારે છ વાગે તો પાછાં પોતાના નિત્ય નિયમો માટે પ્રવૃત્ત થઈ જાય છે.

કોઈને પ્રશ્ન થશે કે પૂ. મા આટલા બધા કલાકો શું કરતાં હશે! પૂ. માના જીવનનું લક્ષ્ય પોતાના ગુરુદેવ પ્રભુને લગતું કોઈ પણ કામ—પછી સંગ્રહાલયનું હોય, પુસ્તક પ્રકાશનનું હોય કે પછી સાધકોના આત્મિક લાભનું હોય. પોતાની વ્યક્તિગત સાધનાના નિયમો તો તેઓ ચૂસ્ત રીતે પાળે છે જ. પરંતુ તેઓની આ પ્રવૃત્તિમાં ક્યાંય રજસ જણાતું નથી, રજસના મુખ્ય લક્ષણો છે કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ, મદ, મત્સર કે દંભ. પૂ. મામાં આ બધાં

શોધ્યા પણ જડે તેમ નથી. તેમની પ્રકૃતિ એવી પરિશુદ્ધ થઈ ગઈ છે કે તે કેવળ સત્ત્વપ્રધાન બની રહી છે—જેનાં લક્ષણો છે જ્ઞાન, પ્રકાશ પવિત્રતા ને પ્રસન્નતા એટલે પૂ. માની પ્રવૃત્તિ સાત્ત્વિક સજસવાળી છે. કારણ કે કશુંક કરવા માટે રજોગુણની જરૂર તો પડવાની. પણ તે ગુણ પણ સત્ત્વગુણ પ્રધાન બનીને, અંગત લાભ કે લોભના વિચાર વગરનો—જનહિતની પ્રવૃત્તિ કરાવતો રહે. એટલે જ આત્મસ્થિતિ કે પ્રભુદર્શન પ્રાપ્ત કર્યા પછી સંતો કે સિદ્ધો કાર્ય કરતા જોવામાં આવે છે. પ્રભુ જ પોતાનાં કાર્યો કરાવવા માટે તેઓને પ્રેરતો રહે છે. એટલે પૂ. મા પણ લોકહિતાર્થે બહારથી સતત કામ કરતાં જણાય છે પરંતુ અંદરથી તેઓ સંપૂર્ણ આત્મનિષ્ઠ કે પ્રભુનિષ્ઠ છે. તેઓની આ નિષ્ઠા એટલી પરિપક્વ બનેલી છે કે કોઈ પણ પરિસ્થિતિમાં છે તે કદી વિચલિત થતી નથી. એટલે તો ભયંકર મોટર અકસ્માત્ પ્રસંગે પણ પૂ. મા સંપૂર્ણ સ્વસ્થ રહેલાં જણાયાં. આવી વિરલ અવસ્થા લાખ્નો સાધકોમાંથી કોઈક વિરલને જ પ્રાપ્ત થાય છે. આ જ ગીતાની બ્રાહ્મી સ્થિતિ છે. જીવન્મુક્તિ છે. આવી સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરેલ વ્યક્તિ આ સંસારનું સોહામણુંકૂલ બની જાય છે. તેને પગલે પગલે ધરતી ધન્યતાનો ભાવ અનુભવે છે. આવાં પૂ. માને સમજવાં ઘણાં અઘરાં છે, કારણ કે તેઓ સંપૂર્ણ માનવતાના ગુણોથી પણ સુશોભિત છે ને તેઓનો બધો જ વ્યવહાર મનુષ્યોચિત્ત હોઈ, જોનારને ભૂલાવામાં નાંખી દે છે. કદીક કોઈને શંકા હોય તો પાસે આવી પ્રત્યક્ષ નિહાળી શકે છે. એઓ તો એક ખુલ્લી કિતાબ જેવાં છે. ત્યાં કશું ગૂઢ કે રહસ્યમય નથી. બધું જ સીધું, સાદું, સરલ છે જે પ્રભુના પોતાના ગુણો છે. એકવાત સમજી લેવાની રહે છે કે સંતોને કદી પણ લોકિક દૃષ્ટિથી મૂલવવાની ચેષ્ટા ન કરતા.

સવાલ પૂછે જીવ-જવાબ આપે શિવ

યોગેશ્વરજી

(પૂ. યોગેશ્વરજીએ ભારતીય દર્શનશાસ્ત્રના ૧૦૦ જેટલા પુસ્તકો લખ્યાં. પ્રત્યેક પુસ્તકમાં સાધકરૂપી જીવની મથામણોનો જવાબ શિવ એટલે કે પ્રભુ યોગેશ્વરજીએ આપેલ છે. કેટલાક પુસ્તકો તો પ્રશ્નોત્તરીરૂપે પ્રકાશિત થયાં છે. આ પુસ્તકોમાંથી સંકલન કરીને આધ્યાત્મિક માર્ગે આગળ ધપનારા માટે પ્રશ્નોત્તરીરૂપે 'સવાલ પૂછે જીવ-જવાબ આપે શિવ'ની લેખમાળામાં કંઈક ને કંઈક અમૃત પીરસવાનો નમ્ર પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે.

ડો. બી. જે. જગાણી)

પ્રશ્ન : આજે સામાન્ય રીતે માણસને સંસારના વિરોધાભાસી વાતાવરણ વચ્ચે વસવું પડે છે. સંસારની પ્રતિકૂળ પરિસ્થિતિઓમાં શ્વાસ લેવા પડે છે. એને અણગમતા સંજોગોથી વીંટળાઈને ઈચ્છાકે અનિચ્છાએ પણ જીવવું પડે છે. એવી કઠોર વાસ્તવિકતામાં રહીને એ આત્મોન્નતિને માર્ગે કેવી રીતે આગળ વધી શકે?

જવાબ : સંસારના અમુક વર્ગના સાધકોની સમસ્યા એવી જ છે એને તમે તમારા વક્તવ્યમાં વાચા આપી છે. છતાં પણ હું એક વાત તરફ ખાસ અંગુલિનિર્દેશ કરીશ કે તમારા આધ્યાત્મિક અભિરુચિને પોષણ માટે તમારે શક્તિ એટલો વધારે કે ઓછો પ્રયાસ કરવો જ જોઈશે. વધારે ભાગના માણસોને વિરોધી વાતાવરણમાં વસવું પડે છે એ સાચું છે છતાં એ પણ એટલું જ સાચું છે કે વાતાવરણમાં રહીને પણ રસ્તો કરી શકાય છે. અને કરવો જોઈએ. જીવનની આધ્યાત્મિક ઉન્નતિનાં મહત્ત્વના શિખરોને સર

કરનાર મહાપુરુષોનાં જીવનનું નિરીક્ષણ કરસો તો જણાશે કે એમનો માર્ગ પહેલેથી સાફ નહોતો અને એમને વાતાવરણમાં જ વસવું પડ્યું હતું. એ વાતાવરણથી ડર્યા, ડગ્યા, કે નાહિમત બન્યા વગર એમાંથી જ માર્ગ કરીને આગળ વધ્યા હતા. પ્રહ્લાદ, નરસિંહ મહેતા, મીરાંબાઈ, દયાનંદ અને વિવેકાનંદનાં જીવન બીજું શું શીખવે છે? એટલે વાતાવરણનો વિચાર કરીને કાંઈ બેસી ના રહેવાય તમે નથી જણાતા કે વાતાવરણ ગમે તેટલું પ્રબળ હોય તો પણ તમારી ઈચ્છાશક્તિ, તમારો અદમ્ય ઉત્સાહ તમારી અખૂટ હિમત, અને તમારું આત્મબળ વધારે પ્રબળ છે. એ આત્મબળને ઓળખી લો તથા વિકસાવો, તો તમારું કામ સહેલું થઈ જશે.

પ્રશ્ન : પરંતુ એને વિકસાવવું કેવી રીતે?

જવાબ : તમારામાં આધ્યાત્મિક વિકાસ માટેની સાથે અભીષ્પા કે લગની હશે તો એનો વિકાસ આપોઆપ થતો રહેશે. મારી સૂચના એટલી જ છે કે વાતાવરણને તમે કદી પણ વધારે પડતું મહત્ત્વ ન આપી દેતા સર્વત્રકાળે અનુકૂળ વાતાવરણ તો કોઈક બડભાગીને જ મળવાનું. એટલે એમાંથી માર્ગ કાઢવાનો વિકલ્પ જ બાકી રહે છે. વાતાવરણને બને તેટલું સુધારવાનો પ્રયાસ કરી શકાય છે. એની સાથે સાથે, આત્મબળને વિકસાવવા માટે અનુભવી મહાપુરુષોનો સમાગમ કરતા જઈએ. એથી અદ્ભુત લાભ થઈ રહે છે. એવા પુરુષોનો સમાગમ સુલભ ના હોય તો પ્રકાશ અને પ્રેરણા પૂરા પાડનારા સદ્ગુણોનું વાચનમનન કરવું જોઈએ. એ ઉપરાંત, રોજ નિયમિત રીતે એક કલાક કે ઓછામાં ઓછે અર્ધ કલાક પ્રાર્થના, જપ કે ધ્યાન જેવી વ્યક્તિગત સાધનામાં ગાળવો જોઈએ. અર્ધ કલાક કે કલાક લગી થતી નિયમિત સાધના, લાંબા વખતે તમારી અંદર શુભ સંસ્કારોનો એવો સ્થિર, અને પ્રબળ પ્રવાહ પેદા કરશે જેની સાત્ત્વિક અસર

તમને જણાયા વિના રહેશે નહીં. એ સંસ્કારો જ તમને આગળ વધવામાં મદદરૂપ થશે.

પ્રશ્ન : ત્યારે સંસારમાં રહીને આત્મિક ઉન્નતિ શક્ય છે ખરી?

જવાબ : જરૂર શક્ય છે. એમાં શંકાને સ્થાન જ નથી. જેમને ઉન્નતિ કરવી છે તેમને કોઈ જ રોકી શકે તેમ નથી. ફક્ત તેમણે સતત સાવધ કે જાગૃત રહીને પુરુષાર્થ કરવો જોઈએ, આજ લગી એવી રીતે પુરુષાર્થ કરીને કેટલા સાધકો સિદ્ધિ, પ્રાપ્ત કરી ગયા છે. તમે પણ જે નિશ્ચય કરશો તો કેમ નહીં કરી શકો?

પ્રશ્ન : નામજપ કે ઈશ્વરસ્મરણ અમુક નિશ્ચિત સમયે કરવું આવશ્યક છે? કેટલાક સંતપુરુષો કહે છે કે તે વહેલી સવારે તથા સાંજના સમયે થવું જોઈએ. તો શું તે દિવસના બે ભાગમાં જ થઈ શકે?

જવાબ : વ્યવહાર-પરાયણ લોકોને વધારે વખત ના મળે, તથા વહેલી સવારનો તથા સાંજનો સમય શાંત હોય છે, તેથી તેમને માટે દિવસમાં ઓછામાં ઓછું બે વાર શાંતિપૂર્વક ઈશ્વરસ્મરણ કરવાનું વિધાન કરેલું છે. જેથી એટલો વખત તો તે ગમે તેમ કરીને અવકાશ મેળવીને નામજપ કે ઈશ્વરસ્મરણ કરે જ. પરંતુ એનો અર્થ એવો નથી કે ઈશ્વરસ્મરણનો વખત એટલો જ અને તે દિવસના એ બે ભાગમાં જ થઈ શકે. ઈશ્વરસ્મરણ શરૂ-આતના તબક્કામાં સવાર સાંજ બે વખત કરવાનો નિયમ બરાબર છે, પરંતુ પછી તો એ વખતમાં વધારો થવો જોઈએ અને એક અવસ્થા એવી આવવી જોઈએ જ્યારે નામજપ કે ઈશ્વરસ્મરણ શ્વાસેશ્વાસે થઈ શકે. વ્યવહારપરાયણ ના હોઈએ ત્યારે તો ખરું જ, પરંતુ વ્યવહારમાં રત હોઈએ ત્યારે પણ એવી ટેવ પાડવી જોઈએ, કે જેથી તે દરમ્યાન પણ માનસિક રીતે ઈશ્વરસ્મરણ

થઈ શકે. પહેલાં એવી ટેવ પાડવી પડશે. પરંતુ પછીથી ઉત્તરોત્તર આગળ વધતાં, એવી ટેવ સ્વાભાવિક થઈ જશે. ઈશ્વરના પ્રેમી અનુભવી ભક્તો તો કહે છે કે જીવનમાં ઈશ્વરસ્મરણ અખંડ અથવા તો સતત રીતે થવું જોઈએ. એવી એકે પણ કે વિપળ ના હોવી જોઈએ જ્યારે ઈશ્વરસ્મરણ ના થતું હોય.

ઈશ્વરસ્મરણ આરંભમાં અમુક નિશ્ચિત સમયે કરવું આવશ્યક છે. એવી ભલામણ કરવાનો મુખ્ય હેતુ એટલો જ છે કે ઈશ્વર-સ્મરણનું ઉપકારક કામ નિયમિત રીતે થઈ શકે. જો નિશ્ચિત સમયનો નિયમ કે આગ્રહ ના રાખવામાં આવે તો પરિણામ શું આવે તે જાણો છો? માણસો મનમાની કરે. એટલે કે આજે જપ કરે ને કાલે ના કરે. રોજ કરે તો પણ, એ સરખા સમયે ના કરે. આજે સવારે કરે, કાલે બપોરે, પરમ દિવસે સાંજના કરે, ને તે પછીના દિવસે રાતે કરે, કે પછી બિલકુલ ના કરે. સાધનાના કામમાં એવી અવ્યવસ્થા થયા કરે. એ અવ્યવસ્થાને અટકાવવા માટે સાધકે પોતાના અભ્યાસમાં નિયમિત થવાની જરૂર છે. પોતાનો અભ્યાસ એણે નક્કી કરેલા વખતે ને નિરંતર કરવો જોઈએ. એવો નિયમિત અભ્યાસ મનને સ્થિર કે એકાગ્ર કરવામાં પણ ઘણો મહત્ત્વનો ભાગ ભજવશે. રોજના નક્કી કરેલા સમયે મન પોતાના નિયમ કરેલા અભ્યાસ માટે તૈયાર થઈ જશે, ધીરે ધીરે એ અભ્યાસમાં રસ લેશે, અને એકાગ્ર થતાં પણ શીખી લેશે. નિશ્ચિત સમયના અભ્યાસનો એ લાભ કાંઈ નાનોસૂનો નથી.

(ક્રમશઃ)

* શાંતિ *

કેટલો બધો સુંદર સુમધુર શ્રવણમંગલ સુખદ શબ્દ છે? પ્રત્યેક માનવ એને માટે મહેનત કરે છે કે તલસે છે. માનવીની નાનીમોટી જ્ઞાત-અજ્ઞાત રીતે થતી પ્રત્યેક પ્રવૃત્તિ એને માટે જ કરાઈ રહી છે એમ કહીએ તો ચાલે. એને શાંતિ કહો, સુખ કહો કે આનંદનું અભિધાન આપો, બધું એક જ છે. ભાષા ભિન્ન પરંતુ ભાવાર્થ એક છે. સંસ્કારમાં સૌ કોઈ એની આકાંક્ષાથી અલંકૃત દેખાય છે. છતાં પણ એની પરિપૂર્ણ પ્રાપ્તિ કોઈ બડભાગી આત્માને જ થાય છે. આમ થવાનું કારણ એ છે કે શાંતિ માટેની શોધ માનવ ભળતે માર્ગે કરી રહ્યો છે. એ શ્રેયસ્કર શોધનાં સાધનો અપૂર્ણ અને અયોગ્ય છે. સમ્યક્ દિશામાં સમજપૂર્વકનો પ્રયાસ કરવામાં આવે તો જ એનો પરિશ્રમ સંપૂર્ણપણે સફળ થઈ શકે અને એ પ્રશાંતિની પ્રતિમા બને. સનાતન સુખ-શાંતિની અને અમર આનંદની ઉપલબ્ધિ શક્ય છે એટલું જ નહીં, આપણે પોતે એ પરમસુખ, પરમાનંદની મૂર્તિ છીએ. એ વાતનું આપણને કેવળ વિસ્મરણ થયું છે. આપણે આપણા એ મૂળભૂત વાસ્તવિક સ્વરૂપનો સ્વાનુભવ નથી કરતા, અને એનાથી અનભિજ્ઞ રહીને દુઃખ, દર્દ અને અશાંતિને અનુભવીએ છીએ. જેવી રીતે કોઈક અમીરને ભ્રાંતિ થવાથી એ ગરીબ હોવાનો અભિનય કરે એવું જ કાંઈક આપણા સંબંધી થઈ રહ્યું છે. બાકી તો આપણે આત્મસ્વરૂપ છીએ. પરમાત્માના પ્રતિનિધિ છીએ. પરમ પ્રેમમય, શાંતિમય, આનંદમય. યોગની અંતરંગ શ્રેયસ્કર સાધનાના પવિત્ર પ્રયોજનથી, ચિત્તનો નિરોધ થતાં એ અતિન્દ્રિય અવસ્થામાં સ્વરૂપનો સાક્ષાત્કાર થાય છે અને પરમાનંદ તથા પરમશાંતિની વર્ષા વરસે છે.

યોગેશ્વરજી

* જીવન જીવવાની કિમતી કળા *

સંસારમાં જે કાંઈ છે, જે કાંઈ દેખાય કે અનુભવાય છે તેને ત્યાગભાવથી ભોગવતા રહે. ઋષિએ ભોગવવાની ના કહી, જીવન અને જગતથી દૂર નાસી જવાનું નથી જણાવ્યું. પરંતુ ત્યાગભાવે ભોગવવાની પ્રેરણા પૂરી પાડી છે. ત્યાગભાવે ભોગવવું એટલે? ભોગવવામાં નમ્રતા, નિર્મમતા, નિર્મોહ-વૃત્તિ, વિષય પ્રત્યેની ઉપરામતા અથવા અનાસક્તિ, નિઃસ્વાર્થ-ભાવના અને પરમપાવની પ્રજ્ઞા હોય છે. ત્યાગભાવથી ભોગવનારને નશો નથી ચઢતો. એ ભાન પણ નથી ભૂલતો. એની પાસે જે છે તેને એ પરમાત્માનો પ્રસાદ માનીને ભોગવે છે. એ કશાનો માલિક નથી બનતો. એ બીજાનો વિચાર પણ કરતો હોય છે, બીજાની સુખશાંતિ, સમૃદ્ધિ અને સમુન્નતિનો અને એને સાકાર કરવાની સાધના કરે છે. એવી પરહિતને માટેની સાધનામાં કદાચ પોતાની વ્યક્તિગત સુખાકારી, શાંતિ તેમ જ સમૃદ્ધિનો ભોગ આપવો પડે તોપણ એવો ભોગ આપવા પ્રસન્નતાપૂર્વક તૈયાર રહે છે. જગતના જુદા-જુદા રૂપરંગાત્મક વાતાવરણની વચ્ચે વસીને પોતાના જીવનધ્યેયને સતત રીતે યાદ રાખે છે અને એની પરિપૂર્તતા પ્રયત્નોમાં નિરંતર મક્કમતાપૂર્વક મથાગુલ રહે છે.

ત્યાગભાવથી ભોગવવાનો અર્થ મમતા અને આસક્તિને પરિત્યાગીને વસ્તુને ઈશ્વરનો પ્રસાદ માનીને ભોગવવાનો છે. જગતમાં અને જગતના રૂપમાં જે કાંઈ છે તે બધું જ ઈશ્વરનું છે અને ઈશ્વરની એ મિલકતને પોતાની માનીને એમાં મમત્વ કરવાનું બરાબર નથી. યોગેશ્વરજી